

**BİRLEŞİK KRALLIK'IN ULUSLARARASI TİCARETİ ÜZERİNDE
"BREXIT" SÜRECİNİN ETKİLERİ: EKONOMETRİK BİR UYGULAMA¹**

Enes AYAN²

Received Date (Başvuru Tarihi): 27/09/2023

Ayberk ŞEKER³

Accepted Date (Kabul Tarihi): 26/11/2023

Published Date (Yayın Tarihi): 20/12/2023

ÖZ

Anahtar Kelimeler

Brexit,
Birleşik Krallık,
Avrupa Birliği,
Uluslararası Ticaret

Çalışma kapsamında, Brexit sürecini ve Brexit'in BK'nin uluslararası ticareti üzerindeki etkileri BK'nin 2012-2022 yılları arasındaki çeyreklik veriler kullanılarak zaman serisi analizleri vasıtasıyla ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Brexit sürecinin BK-AB ülkeleri arasındaki uluslararası ticarete etkileri dikkate alındığında, yapısal kırılma ihtimalinin yüksek olması nedeniyle analizlerde serilerdeki kırılmaları içsel olarak tahminleyen Zivot-Andrews birim kök testi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, BK'nin toplam ticaret hacminde 2020 yılının ikinci ve üçüncü çeyreği ile 2021 yılının ikinci çeyreklerinde yapısal kırılmaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. BK'nin ithalatında 2020 yılında ve 2021 yılının üçüncü çeyreğinde yapısal kırılmaların gerçekleştiği gözlemlenmiştir. En Küçük Kareler (EKK) tahmin tekniği vasıtasıyla gerçekleştirilen analizler sonucunda, BK'nin gayrisafi yurtiçi hasılasındaki artış oranının toplam ticaret hacmi oranını yüksek seviyede arttıracığı, ihracatını toplam ticaret hacmine göre daha az oranda arttıracığı, ithalatını ise daha yüksek oranda arttıracığı tespit edilmiştir. Döviz kurundaki yükselmenin toplam ticaret hacmini ihracata göre daha az düzeyde arttıracığı, ithalatı ise daha az düzeyde arttıracığı ortaya koyulmuştur. Çalışmanın araştırma değişkeni olan Brexit sürecinin yaşanması BK'nin ithalatında %0.08'lik bir artış sağladığı tespit edilmiştir. Sabit sermaye yatırımlarının ise BK'nin uluslararası ticaretinde istatistiki olarak etkisinin bulunmadığı saptanmıştır.

**EFFECTS OF THE "BREXIT" PROCESS ON THE INTERNATIONAL TRADE OF THE
UNITED KINGDOM: AN ECONOMETRIC APPLICATION**

ABSTRACT

Keywords

Brexit,
United Kingdom,
European Union,
International Trade

Brexit process and the effects of Brexit on the UK's international trade has revealed through time series analysis using the UK's quarterly data between 2012 and 2022 within the scope of the study. Considering the effects of the Brexit process on international trade between the UK-EU countries, the Zivot-Andrews unit root test, which internally predicts the breaks in the series, is performed in the analysis due to the high probability of structural break. According to the analysis results, it was observed that structural breaks occurred in the UK's total trade in second and third quarters of 2020 and the second quarters of 2021, and structural breaks occurred in the UK's imports in 2020 and the third quarter of 2021. As a result of the analyzes carried out through the Least Squares method, it is determined that the increase in the UK's gross domestic product will increase the total trade at a high level, its exports will increase less than the total trade, and its imports will increase at a higher rate than others. It is revealed that the increase in the exchange rate will increase the total trade to a lesser extent than exports and it will increase imports to a lesser level than others. It is determined that the Brexit process, which is the research variable, caused a 0.08% increase in the UK's imports. It has been determined that fixed capital investments have no significant effect on the UK's international trade statistically.

Citation: Ayan, E. & Şeker, A. (2023), Birleşik Krallık'ın Uluslararası Ticareti Üzerinde "Brexit" Sürecinin Etkileri: Ekonometrik Bir Uygulama, ARHUSS, (2023), 6(2):175-215.

¹ Bu çalışma, Doç. Dr. Ayberk ŞEKER danışmanlığında Bursa Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde yürütülen "BREXIT Sürecinin Birleşik Krallık'ın Uluslararası Ticareti Üzerindeki Etkileri" başlıklı yüksek lisans çalışmasından türetilmiştir.

² Yüksek Lisans, Bursa Teknik Üniversitesi, enes.ayan@gmail.com

³ Doç. Dr., Bursa Teknik Üniversitesi, ayberk.seker@btu.edu.tr

1. GİRİŞ

Birleşik Krallık (BK) tarihi 1707 yılında İngiltere Tudorlarıyla İskoçya Stuartları arasında yapılan birleşme anlaşmasıyla başlamaktadır. 18. ve 19. yüzyıllarda sanayi devriminin en büyük kazanan ülkelerinden birisi olarak gelişimini sürdürmüş ve diğer ülkeler ile ticari ilişkilerini arttırarak sömürge devletleri kurarak etkisi altına almıştır. 1. Dünya Savaşı sonucunda en geniş hâkimiyete sahip olarak Avustralya kıtasından Kanada'ya, Hindistan'tan Afrika'da bazı devletlere kadar 6 kıtada küçüklü büyüklü dünyanın büyük bir kısmına yayılan dev bir sömürge imparatorluğu haline gelmiştir.

1500'lü yıllardan itibaren sömürgeci anlayışıyla 21. yüzyıla kadar büyük bir imparatorluk haline gelen BK, bir ada ülkesi olması ve ülkesindeki topraklarda hatırı sayılır bir savaş olmaması sebebiyle kendini Avrupa'dan üstün görme anlayışı içerisinde hareket etmiştir. BK'ye AB ile ilişkisi tarihsel bir süreç olarak incelendiğinde, 1959 yılında Roma Antlaşması ile kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu'na kurucu üye olarak katılmama kararı alması ile başlanılabilmektedir. 1961 yılına gelindiğinde ise Almanya, Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve İtalya'dan oluşan Altılar'ın başarısı ile fikrini değiştirmiş ve topluluğa aday olma kararı almış fakat Fransa'nın başvuruyu iki defa veto etmesi ile BK, 1973 yılına kadar Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olamamıştır. İngiltere toplumunun ve siyasetçilerinin büyük çoğunluğu bir ada ülkesi olmasının da etkisiyle kendilerini kültürel olarak Kıta Avrupası'nın bir parçası olarak görmemektedirler. Geleneksel olarak Avrupa'dan üstün görme anlayışlarının bütünü, 2016 yılına gelindiğinde Brexit referandumu ile vücut bulmuştur (Buigut & Kapar, 2023: 1567).

Brexit süreci yalnızca 23 Haziran 2016 yılında yapılan referandum ile kısıtlanması mümkün olan bir konu değildir (Kren & Lawless, 2022: 2). Ekonomik entegrasyonlar çerçevesinde ileri düzeyde birleşmeyle sonuçlanan Avrupa Birliği (AB) entegrasyonu tarihinde ilk defa bir ülke ayrılma kararı alınmıştır. Günümüzdeki sanayinin, ticaretin ve genel kapsamıyla dünya ekonomisinin temellerinin atıldığı bu birleşim coğrafyasındaki değişim sadece bulunduğu coğrafyayla kısıtlı kalmayarak küresel ticareti etkileyecek düzeye ulaşmaktadır. Bu doğrultuda, dünya ekonomisini etkileyecek bir olay çerçevesinde çokça çalışma yapılmaktadır. Çalışmalar içinde BK'yi Brexit'e sürükleyen konular içerisinde AB dâhilinde göç sorunlarına, iş ve eğitim olanaklarına, serbest dolaşıma, gıda, sağlık, kültürel ilişkilerin yarattığı problemlere önem addederek Avrupa

ve tüm dünyada etkisini giderek arttıran milliyetçilik akımlarının desteğiyle sadece %1,9 oy farkıyla BK'nin Avrupa Birliği'nden çıkma kararı aldığı ortak düşüncesiyle belirtilmiştir. Brexit çerçevesinde ise AB ticari ilişkilerinin ne olacağına, dünya borsalarına, itibari paraların etkilerine, AB'nin kurumsal yapısındaki değişimlere, finans sektöründeki var olan kaymalara, AB'den gelen desteklemelerin fayda ve zararlarına, bankacılık sektörünün değişimine, NATO'ya ikame olarak AB bünyesinde kurulduğu düşünülen PESCO'nun son haline, birlikten ilk çıkış ile birlikte domino etkisi düşünülmesine rağmen birlikte bugüne kadar herhangi bir değişim olmaması dikkat çeken noktalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Brexit kelime anlamıyla Britain'in baş harflerini oluşturan ilk iki harfi 'BR' ile 'çıkış' kelimesinin İngilizcesi olan 'Exit'in bileşiminden türetilerek Brexit halini almıştır. BK'ın AB'den ayrılmasına sürükleyen Brexit sürecine girmesindeki ana etkenlerin başında ekonomik etki baş göstermektedir. Ülkelerin öncelikli olarak kendi vatandaşlarına hizmet etme anlayışı, BK'ye Avrupa'dan gelen vizesiz göçlerin etkisiyle ülke içindeki gelir dağılımının bozulmasına neden olmaktadır. AB içerisinde gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan diğer ülkelere nazaran AB'den yapılan yardımların fazlalığı da ekonomik büyüklük göz önüne alındığında, BK'ye sınırlı olarak yansımakta hatta bazı kalemlerde negatife dönmemektedir. AB'nin aldığı ekonomik kararlar sebebiyle BK'nin kendi işlerine karışılarak ekonomik kararlarının kısıtlanması kendini özgür hissetmemesine sebebiyet vermiştir. Avrupa'da son zamanlarda; İslamofobi, uç fikir akımları, ırkçılık, sosyal eşitsizlik ve gençlerin gelecek kaygısı aşırı derecede yükseliş göstermektedir. Bunun etkisini arttıran diğer bir faktör ise muhafazakâr partilerin oy kaygısıyla milliyetçilik düşünceleri başta olmak üzere yukarıda belirtilen sebepleri gündemde tutup ve medya oluşturup olayları daha fazla göz önünde kalmasını sağlayarak insanları kışkırtmasıdır.

Ülkeler ilk önce kendi ülke çıkarları doğrultusunda hareket etme prensibiyle diğer ülke vatandaşlarından çok kendi ülkesindeki vatandaşlarını düşünmek zorundadır. Dünyada var olan radikal grupların artış göstermesi BK siyasetçilerini de etkileyerek radikal propagandalar ön plana çıkarılmıştır. AB ülkelerinin birçoğunda sağ görüşlü milliyetçi partiler yönetimin başındadır. Milliyetçi ve muhafazakâr gruplar dönem içerisinde Avrupa'da yönetim alanında çok daha fazla etkili hale gelmiş, oylarını bir hayli arttırmışlardır (Garcia, 2023).

BK'nin risk olarak gördüğü diğer etkenlerden biri de AB içerisinde vizesiz seyahatin varlığıdır. Suriye'de yaşanan büyük göçün etkisiyle sınır güvenliğinin açık ve serbest olması ile Avrupa'dan gelecek olan Suriyelilere açık kapı bırakarak ileride BK'yi ekonomik ve sosyal alanlarda kötü etkileyeceği düşüncesi sınır güvenliği noktasında daha güvenilir bir sisteme geçme isteği oluşturmuştur.

BK'nin AB'nin yönetiminde güç sahibi Fransa ve Almanya ile olan siyasi ilişkileri ise gerileme göstermektedir. Türkiye ve Rusya gibi Birlik üyeleri dışında yer alan devletlerin AB ülkelerine karşı daha hızlı büyüme ve gelişme göstermeleri AB'nin varlığını sorgulama noktasında çıkış sürecini hızlandırmıştır. BK'de yaşayan yaşlı kesim tarafından sınır güvenliği, göç sorunları, ekonomik gelecek planları ön planda tutularak AB'den çıkma isteği desteklenmiştir. Hükümet tarafından AB'den çıkılması için halk oylamasına gidilmiş, umulmadığı halde ve 23 Haziran 2016 tarihinde halk içinde var olan isteğe karşılık %51,9 çoğunluk ile çok az farkla AB'den ayrılma kararı çıkmıştır (Kutlay, 2017, s. 11).

2. BREXIT SÜRECİ VE EKONOMİK ETKİLERİ

Coğrafi büyüklüğü, küresel erişim ağı ve serbest ticaret yeteneğinin yanı sıra BK, AB içerisinde Almanya ve Fransa'nın baskınlığını dengeleyen, en büyük askeri gücü elinde bulunduran ve dış politika ve güvenlik anlamında en güçlü nüfuza sahip üye konumuna sahipti (Zengin, 2016, s. 5).

23 Haziran 2016 tarihinde İngiltere'de yapılan oylama sonucu seçmenler tarafından 51,9 çoğunluk elde ederek Avrupa Birliği'nden ayrılma yönünde AB tarihinde ilk defa ayrılış sürecini başlatmıştır. İngiliz seçmenleri arasında genç nüfusun büyük bir çoğunluğu AB'de kalma yönünde oy kullanmıştır. Seçmenler arasındaki yaş gruplarına bakıldığında 18-25 yaş arasındaki seçmen grubunun %64'ü AB' de kalmayı tercih etmiştir. 50 üstü yaş aralığındaki nüfus ise büyük oranda "AB'den ayrılma" yönünde oy kullanmıştır (Kutlay, 2017, s. 11). Araştırmada görüldüğü üzere genç kesim AB'de kalmak isterken 50 yaş ve üzeri grup eski gelenekçi yapılarının etkisiyle ayrılma taraftarı olmuşlardır.

İngiltere'nin AB'den ayrılması sadece İngiltere'de var olan seçkinler için değil, Avrupa'da var olan tüm ülkeler için de şaşkınlık yaratmıştır. AB'nin 2019 yılına kadar geçen süreç içerisinde her geçen zamanda kıtasal anlamda var olan tüm ülkeleri içerisine

katarak ortak ekonomik iktisadi birliğini tamamlayıp siyasi bir birlik kurma amacı sekteye uğrayarak çoğalan ÷lke sayısı ilk defa azalış göstermiştir.

Avrupa ÷lkeleri arasında en büyük güçler arasında yer alan BK'nin Brexit süreciyle AB'den ayrılması, üye ÷lkeler arasından bazılarının birliği sorgulama düşüncesiyle AB'nin temel görevi olan ticari süreçleri, sınır güvenliği, göçmen sorunları değerleriyle sorgulamaya başlamıştır.

2.1. Brexit Süreci Ve Ekonomik Etkileri

Belirsizliklerin başlangıç noktası olarak belirtilen Brexit referandumu öncesi ve sonrası BK'nin beşer yıllık dış ticaret dengesinin incelenmesi önem arz etmektedir. İlk olarak, BK ile küresel mal ticareti sonrasında AB ÷lkeleri ile olan ticareti değerlendirilmiştir.

Tablo 1. BK 2016 Yılı Öncesi İhraç Edilen Ürünlerin Listesi (Bin \$)

Ürünler	2011 yılında ihraç edilen değer	2012 yılında ihraç edilen değer	2013 yılında ihraç edilen değer	2014 yılında ihraç edilen değer	2015 yılında ihraç edilen değer
TÜM ÜRÜNLER	517.288.693,00	481.225.754,00	548.041.853,00	511.145.443,00	466.295.683,00
Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; parçaları	68.543.899,00	66.520.131,00	70.532.997,00	71.611.244,00	64.402.456,00
Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller...	63.753.440,00	37.465.019,00	99.889.282,00	53.630.284,00	55.057.705,00
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	46.022.808,00	47.533.882,00	50.994.806,00	54.409.455,00	50.740.491,00
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; maden...	66.058.612,00	66.486.254,00	62.365.066,00	55.018.455,00	32.985.991,00
Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların aksam ve parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon...	34.474.656,00	30.753.213,00	30.928.795,00	31.900.654,00	29.127.479,00
Eczacılıkla ilgili ürünler	33.157.245,00	33.101.563,00	32.094.368,00	33.567.373,00	35.973.438,00
Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi...	17.826.312,00	17.312.614,00	18.569.927,00	19.473.521,00	18.411.597,00
Organik kimyasallar	17.442.890,00	17.382.642,00	12.765.620,00	10.770.074,00	13.948.039,00
Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	15.952.456,00	16.736.449,00	17.851.668,00	16.667.281,00	18.999.600,00
Başka yerde belirtilmeyen mallar	4.461.922,00	5.273.537,00	5.512.539,00	13.568.524,00	6.055.684,00
Plastikler ve bunlardan mamul eşya	12.810.866,00	11.802.259,00	12.088.983,00	12.816.238,00	11.821.145,00
İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	11.146.396,00	10.907.910,00	10.985.422,00	11.000.506,00	9.874.431,00
Çeşitli kimyasal ürünler	7.550.689,00	7.274.250,00	7.420.988,00	7.999.114,00	7.312.616,00

Demir ve çelik	11.383.938,00	9.771.624,00	10.133.063,00	10.280.414,00	7.270.786,00
Demir veya çelikten eşyalar	6.299.050,00	6.417.569,00	6.528.900,00	7.110.552,00	6.082.764,00
Uçucu yağlar ve reçineler; parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	5.691.014,00	5.543.976,00	6.129.798,00	6.389.094,00	5.504.745,00
Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası ve giyim aksesuarları	3.543.906,00	3.698.593,00	4.194.220,00	4.802.296,00	4.713.198,00
Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim aksesuarları	2.807.105,00	2.675.838,00	3.287.939,00	3.685.645,00	3.570.594,00
Sanat eserleri, koleksiyoner parçaları ve antikalar	5.443.082,00	7.475.596,00	6.901.778,00	7.748.696,00	9.240.768,00
Tabaklama veya boyama özleri; tanenler ve türevleri, boyalar, pigmentler ve diğer renklendiriciler...	4.089.642,00	3.449.207,00	3.607.929,00	3.853.864,00	3.370.148,00

Kaynak: TradeMap

BK'nin ihracat kalemlerinin başında mekanik cihazlar, makineler, kazanlar vb. bunların parçaları, demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar, elektrikli makine ve teçhizatları ve bunların aksam ve parçaları gibi yüksek teknoloji gerektiren ürünler yer almaktadır. BK'nin mal ticaretinde 2011-2015 yılları arasında ihracat ürünlerinde dalgalı bir seyir izlendiği görülmektedir. BK'nin 2011 yılında 517 Milyar \$ ihracat rakamı aradan dört yıl geçtikten sonra 466 Milyar \$ düzeyine gelmiş ve yaklaşık %9,86 oranında düşüş sergilemiştir.

Makine ve türev kalemlerini oluşturan ilk ihracat kalemi yıllara göre incelediğinde, 2015 yılındaki sert düşüş haricinde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2011 yılı temel olmak üzere 2015 yılı %6,04 ihracat kaleminde azalış gerçekleşmiştir. Genel olarak tüm Tablo 1 incelendiğinde, ilk 20 ihracat kalemi arasında 2011 yılı temel alınmak üzere 2015 yılı mineral yakıtlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler %50,07 düşüş ile en fazla düşüş sergileyen ihracat kalemidir. Koleksiyon parçaları, sanat eserleri ve antikalar ise 2015 yılı itibariyle %69,77 artış ile en fazla artış gerçekleştiren kalem olmuştur.

Tablo 2. BK 2016 Yılı ve Sonrası İhracat Edilen Ürünlerin Listesi (Bin \$)

Ürünler	2016 yılında ihracat edilen değer	2017 yılında ihracat edilen değer	2018 yılında ihracat edilen değer	2019 yılında ihracat edilen değer	2020 yılında ihracat edilen değer
TÜM ÜRÜNLER	411.463.356,00	441.847.324,00	490.840.364,00	468.322.416,00	395.692.087,00
Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; parçaları	60.334.401,00	65.387.357,00	72.382.471,00	73.129.406,00	60.526.864,00
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	28.516.697,00	33.180.458,00	47.432.822,00	42.543.967,00	42.870.574,00

Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller...	51.311.032,00	53.731.073,00	54.702.459,00	50.491.930,00	36.353.668,00
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; maden...	25.744.099,00	35.362.905,00	46.430.792,00	40.885.436,00	26.344.932,00
Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların aksam ve parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon...	26.836.762,00	28.458.545,00	28.873.806,00	28.381.003,00	25.016.312,00
Eczacılıkla ilgili ürünler	32.579.905,00	32.714.027,00	30.082.207,00	27.124.153,00	24.947.757,00
Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi...	17.122.246,00	18.010.277,00	19.092.477,00	19.856.311,00	17.634.736,00
Organik kimyasallar	9.903.234,00	10.576.287,00	11.302.425,00	12.663.760,00	13.104.994,00
Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	20.532.348,00	20.981.530,00	19.319.816,00	18.438.817,00	13.024.380,00
Başka yerde belirtilmeyen mallar	12.054.914,00	8.925.942,00	21.332.985,00	11.264.865,00	11.867.185,00
Plastikler ve bunlardan mamul eşya	10.947.608,00	11.892.715,00	12.385.306,00	11.876.204,00	10.799.227,00
İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	9.484.600,00	9.797.750,00	10.506.148,00	10.252.308,00	8.388.037,00
Çeşitli kimyasal ürünler	6.301.860,00	6.376.771,00	6.912.362,00	6.984.979,00	7.885.233,00
Demir ve çelik	5.358.195,00	7.005.198,00	7.881.141,00	6.619.765,00	5.416.336,00
Demir veya çelikten eşyalar	5.289.536,00	5.335.652,00	5.697.233,00	5.783.089,00	5.336.352,00
Uçucu yağlar ve reçineler; parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	5.501.126,00	5.853.739,00	6.013.978,00	5.747.320,00	5.325.221,00
Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası ve giyim aksesuarları	4.472.622,00	4.470.525,00	4.559.051,00	4.512.473,00	3.771.022,00
Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim aksesuarları	3.433.028,00	3.559.720,00	3.899.872,00	3.941.022,00	3.616.420,00
Sanat eserleri, koleksiyoner parçaları ve antikalar	7.167.176,00	6.551.025,00	7.182.779,00	12.372.712,00	3.482.789,00
Basılı kitaplar, gazeteler, resimler ve basım endüstrisinin diğer ürünleri; el yazmaları...	3.282.844,00	3.526.120,00	3.692.538,00	3.450.783,00	3.304.635,00

Kaynak: TradeMap

İhracat kalemleri sıralaması 2016 öncesindeki gibi gerçekleşmiş olup, mekanik cihazlar, makineler, kazanlar vb. bunların parçaları, demiryolu, tramvay ve türev araçları

dışındaki araçlar, elektrikli makine ve teçhizatları ve bunların aksam ve parçaları gibi yüksek teknoloji gerektiren ürünler önde gelmektedir. BK'nin mal ticaretinde 2016-2020 yılları arasında ihracat ürünlerinde artış ivmesi seyir izlendiği görülmekteyken pandeminin etkisiyle tüm dünyada durma noktasına gelen ticaret verileriyle azalma eğilimi göstermiştir. BK'nin 2011 yılında 517 Milyar \$ ihracat rakamı aradan beş yıl geçmesinden sonra 411 Milyar \$ ile %20,45 düşüş sergilemiştir. 2020 yılına gelindiğinde ise aradan geçen 10 yıla rağmen BK 395 Milyar \$ toplam ihracat rakamı ile 2011 yılına göre %23,50'lik 2016 yılına göre ise %3,83 düşüş eğilimi göstermektedir.

Makine ve türev kalemlerinin oluşturan ilk ihracat kalemi yıllara göre incelediğinde 2020 yılında pandeminin etkisi ile 2019 yılına göre %17,23 düşüş haricinde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2011 yılı temel alınmak üzere 2016 yılı 60,3 Milyar \$ ile 11,97% düşüş gerçekleştirirken 2020 yılında ise 60,5 Milyar \$ %11,69 ile aradan 5 yıl geçmesine rağmen hemen hemen aynı ihracat rakamı düşüş gerçekleşmiştir. Genel olarak Tablo 2 incelendiğinde, ilk 20 ihracat kalemi arasında 2016 yılı temel alınmak üzere 2020 yılı tramvay vagonları ve demiryolu dışındaki araçlar ve bunların aksam parçaları %50,33 artış ile en fazla artış sergileyen ihracat kalemidir. Koleksiyon parçaları, sanat eserleri ve antikalar ise 2020 yılı itibariyle 51,41% azalış ile en fazla azalış gerçekleştiren kalem olmuştur.

2011-2015 dönemi arasında mineral yakıtlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler %50,07 düşüş ile en fazla düşüş sergileyen ihracat kalemidir. Koleksiyon parçaları, sanat eserleri ve antikalar ise 2015 yılı itibariyle 69,77% artış ile en fazla artış gerçekleştiren kalem olmuştur. 2011-2020 yılları arasında inceleme yapıldığında ise mineral yakıtlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler 2011-2015 dönem gibi en fazla düşüş sergileyen ihracat kalemidir. Başka yerde belirtilmeyen mallar ihracat kalemi ise 4,4 Milyar \$'dan %165,96 artış ile 2020 yılında 11,8 Milyar \$ ile en fazla artış sergileyen kalem olarak kendisini göstermektedir.

Tablo 3. BK 2016 Yılı Öncesi İthal Edilen Ürünlerin Listesi (Bin \$)

Ürün etiketi	2011 yılında ithal edilen değer	2012 yılında ithal edilen değer	2013 yılında ithal edilen değer	2014 yılında ithal edilen değer	2015 yılında ithal edilen değer
Tüm ürünler	717.606.233,00	689.137.011,00	657.222.528,00	694.344.323,00	630.251.058,00
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	69.497.459,00	59.815.133,00	66.131.322,00	76.382.456,00	78.111.171,00
Makineler, mekanik cihazlar, nükleer	80.296.193,00	75.679.533,00	79.287.089,00	85.515.717,00	77.685.927,00

reaktörler, kazanlar; parçaları					
Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların aksam ve parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	64.226.268,00	55.966.317,00	58.777.172,00	61.616.514,00	60.562.037,00
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; maden	91.609.952,00	95.395.963,00	88.193.719,00	81.005.575,00	50.956.567,00
Eczacılıkla ilgili ürünler	26.031.638,00	26.877.231,00	27.728.498,00	33.727.712,00	33.744.349,00
Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller	71.088.573,00	83.829.304,00	36.832.533,00	36.088.166,00	32.072.910,00
Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi .	16.631.456,00	16.438.239,00	17.784.607,00	19.026.017,00	18.391.558,00
Plastikler ve bunlardan mamul eşya	19.211.281,00	17.393.343,00	18.852.526,00	20.129.584,00	17.905.439,00
Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	10.497.009,00	13.096.964,00	15.166.667,00	16.978.232,00	15.898.654,00
Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim aksesuarları	13.844.268,00	11.958.431,00	12.830.510,00	14.045.357,00	13.395.654,00
Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası ve giyim aksesuarları	14.154.250,00	11.796.526,00	12.192.893,00	13.507.497,00	13.134.538,00
Mobilya; yatak takımları, şilteler, şilte destekleri, minderler ve benzeri pelüş mobilyalar	9.795.031,00	9.209.306,00	9.873.893,00	11.396.574,00	11.459.378,00
Organik kimyasallar	17.061.170,00	16.695.921,00	13.011.395,00	11.372.741,00	9.818.419,00
Demir veya çelikten eşyalar	9.363.577,00	8.544.554,00	9.106.665,00	10.096.508,00	9.076.876,00
İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	9.313.676,00	8.428.236,00	8.970.946,00	9.014.696,00	8.382.398,00
Kağıt ve karton; kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	10.256.621,00	8.618.816,00	8.737.462,00	9.201.128,00	8.212.681,00
Ayakkabı, tozluk ve benzerleri; bu tür makalelerin bölümleri	6.517.977,00	6.080.710,00	6.427.591,00	7.217.194,00	7.322.154,00
Ahşap ve ahşap eşyalar; odun kömürü	5.345.384,00	4.888.318,00	5.765.455,00	6.982.921,00	6.916.853,00
Uçucu yağlar ve reçineler; parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	5.767.617,00	5.682.693,00	6.164.369,00	6.618.062,00	6.428.265,00
Oyuncaklar, oyunlar ve spor malzemeleri; bunların parça ve aksesuarları	7.021.257,00	5.432.285,00	5.611.611,00	6.646.852,00	6.350.966,00

Kaynak: TradeMap

2011-2015 arasındaki dönemde BK ithalat kalemlerinin başında demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar, makineler, mekanik cihazlar, elektrikli makine ve teçhizatları ve bunların aksam ve parçaları kazanlar vb. bunların parçaları,

mineral yakıtlar, yağlar ve türevleri, kıymetli ve yarı kıymetli taşlar, kaplama metaller, tabi veya kültür inciler yer almaktadır.

BK'nin mal ticaretinde 2011-2015 yılları arasında ithal ürünlerinde artarak azalış ivmesi olduğu görülmektedir. BK'nin 2011 yılında 717 Milyar \$ ithalat rakamı aradan beş yıl geçmesinden sonra 630 Milyar \$ ile %12,17 düşüş sergilemiştir. Mineral yakıtlar, yağlar ve türevleri 2011 yılında 91,6 Milyar \$ ile en fazla ithalat yapılan kalemdi. Yıllara göre incelendiğinde düzensiz bir seyir izleyen mineral yakıtlar kalemi 2015 yılında 51 Milyar \$ ithalat ile 2011 yılına göre %44,35 düşüş ile dönem içerisinde en fazla düşüş gösteren ikinci kalem olmuştur.

Genel olarak Tablo 3 incelendiğinde, ilk 20 ithalat kalemi arasında 2011 yılı temel alınmak üzere 2015 yılı uzay aracı, uçak ve parçaları ithalat kalemi %51,46 artış ile en fazla artış sergileyen ithalat kalemidir. Kıymetli ve yarı kıymetli taşlar, kaplama metaller, tabi veya kültür inciler ithalat kalemi ise 2015 yılı itibariyle 54,88% azalış ile en fazla azalış gerçekleşen kalem olmuştur.

Tablo 4. BK 2016 Yılı ve Sonrası İthal Edilen Ürünlerin Listesi (Bin \$)

Ürün etiketi	2016 yılında ithal edilen değer	2017 yılında ithal edilen değer	2018 yılında ithal edilen değer	2019 yılında ithal edilen değer	2020 yılında ithal edilen değer
Tüm ürünler	636.367.936,00	640.907.689,00	671.694.258,00	692.494.170,00	634.174.870,00
Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller ...	70.819.612,00	49.630.379,00	40.140.780,00	89.132.282,00	108.359.253,00
Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; parçaları	76.132.847,00	79.931.285,00	86.138.405,00	84.159.197,00	70.942.461,00
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	74.176.909,00	73.446.103,00	75.082.615,00	74.840.662,00	58.138.139,00
Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların aksam ve parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon...	57.569.288,00	60.035.770,00	63.561.741,00	61.743.009,00	56.154.329,00
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların Mineral damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; maden...	39.729.084,00	51.655.154,00	67.256.741,00	56.262.381,00	33.676.254,00
Eczacılıkla ilgili ürünler	32.754.073,00	33.093.224,00	30.268.870,00	27.996.208,00	26.106.399,00
Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi...	17.459.962,00	17.768.742,00	18.725.169,00	19.080.175,00	19.058.080,00
Plastikler ve bunlardan mamul eşya	17.122.099,00	18.440.248,00	19.451.946,00	18.845.147,00	18.458.578,00

Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası ve giyim aksesuarları	12.081.878,00	11.730.327,00	11.959.083,00	11.887.651,00	11.863.126,00
Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim aksesuarları	12.434.889,00	12.504.993,00	13.048.094,00	13.018.418,00	11.092.497,00
Mobilya; yatak takımları, şilteler, şilte destekleri, minderler ve benzeri pelüş mobilyalar	11.110.964,00	11.585.995,00	11.779.566,00	11.867.701,00	10.547.372,00
Organik kimyasallar	8.632.995,00	9.809.030,00	10.680.976,00	10.133.470,00	9.775.666,00
Demir veya çelikten eşyalar	8.554.815,00	8.966.372,00	12.132.593,00	11.236.583,00	8.763.375,00
Başka yerde belirtilmeyen mallar	10.741.761,00	10.106.466,00	14.038.952,00	10.349.153,00	8.290.175,00
İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	7.850.104,00	7.792.655,00	8.270.176,00	8.274.668,00	8.186.954,00
Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	18.709.063,00	14.971.661,00	11.191.945,00	10.879.513,00	8.037.583,00
Çeşitli kimyasal ürünler	4.598.469,00	5.022.306,00	6.021.297,00	6.319.928,00	7.510.995,00
Ahşap ve ahşap eşyalar; odun kömürü	6.619.549,00	6.940.900,00	7.654.427,00	7.400.064,00	7.171.037,00
Diğer hazır tekstil ürünleri; setler; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri...	2.368.236,00	2.412.144,00	2.469.187,00	2.602.019,00	7.124.290,00
Kâğıt ve karton; kâğıt hamurundan, kâğıttan veya kartondan eşya	7.375.625,00	7.219.579,00	7.970.815,00	7.500.041,00	6.903.671,00

Kaynak: TradeMap

Tablo 4'ten anlaşıldığı üzere, ithalat kalemlerinde 2016 öncesine göre sıralamalarda az da olsa değişiklik göstermiştir. Kıymetli ve yarı kıymetli taşlar, kaplama metaller, tabii veya kültür incileri, makine ve mekanik cihazlar, demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar, elektrik elektrikli makine ve teçhizatları ve bunların aksam ve parçaları şekilde ayrıntılı olarak belirtilen ürünler yer almaktadır.

BK'nin mal ticaretinde 2016-2020 yılları arasında ithalat ürünlerinde artış ivmesi seyir izlendiği görülmektedirken, 2020 yılındayken pandeminin etkisiyle tüm dünyada durma noktasına gelen ticaret verileriyle 2016 yılındaki seviyeye geri dönmüştür. BK'nin 2011 yılında 717,6 Milyar \$ ithalat rakamı aradan beş yıl geçmesinden sonra 636,3 Milyar \$ ile %11,32 düşüş sergilemiştir. 2020 yılına bakıldığında ise aradan geçen 10 yıla rağmen BK 634,1 Milyar \$ toplam ithalat rakamı ile 2011 yılına göre %11,63'lük 2016 yılına göre ise %21,57 artış göstermektedir.

Kıymetli ve yarı kıymetli taşlar, kaplama metaller, tabii veya kültür incileri kalemlerini oluşturan ilk ihracat kalemi yıllara göre incelendiğinde 2020 yılında pandemiden dahi etkilenmemiş ve 2019 yılına göre %17,23 artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2011 yılı temel alınmak üzere 2016 yılı 70,8 Milyar \$ ile %0,38 düşüş

gerçekleştirirken 2020 yılında ise 108,3 Milyar \$ %53,43 ile 10 yıl sonrasında büyük bir artış gerçekleşmiştir.

Genel olarak Tablo 4 incelendiğinde, ilk 20 ithalat kalemi arasında 2016 yılı temel alınmak üzere 2020 diğer hazır tekstil ürünleri ve bunların parçaları %200,83 artış ile en fazla artış sergileyen ithalat kalemidir. Uzay, uçak ve bunların parçalarını oluşturan kalem ise 2020 yılı itibarıyla %57,04 azalış ile en fazla azalış gerçekleştiren kalem olmuştur.

2.2. Brexit Sürecinde Birleşik Krallık İle Avrupa Birliği Ticareti

BK ve AB arasında 2011 yılından 2020 yılına kadar ilk 20 ihraç ürünleri, malların ne kadar tutarlarda ticarete konu olduğu öncelikle BK'nin ihraç ürünlerin listesi ve sonrasında ithal ürünlerinin listesi üzerinden incelenecektir. İlgili veriler yardımıyla yıllara göre kalemler incelenerek Brexit öncesi ve sonrasındaki değişimlere ulaşılmaya çalışılacaktır. Bir diğer inceleme ise AB ülkelerinin ülkesel bazda ticaret sıralaması ile dış ticaret dengelerine bakılarak BK'nin uluslararası ticaretinin Brexit sürecinden nasıl etkilendiğinin araştırması yapılacaktır.

Tablo 5. BK'nin 2016 Yılı Öncesi AB'ye İhraç Edilen Ürünlerin Listesi (Bin \$)

Ürün etiketi	2011 yılındaki değer	2012 yılındaki değer	2013 yılındaki değer	2014 yılındaki değer	2015 yılındaki değer
Tüm ürünler	256.722.481,00	233.456.897,00	235.386.543,00	241.568.561,00	204.326.281,00
Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; parçaları	27.527.726,00	22.905.386,00	23.805.740,00	25.385.080,00	22.640.419,00
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; maden	50.049.433,00	48.970.186,00	45.923.980,00	42.445.819,00	24.138.176,00
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	22.079.098,00	19.587.902,00	20.576.492,00	22.683.029,00	22.359.659,00
Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların aksam ve parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	18.706.193,00	15.143.249,00	15.838.807,00	16.774.634,00	14.463.615,00
Eczacılıkla ilgili ürünler	16.148.612,00	16.371.970,00	16.162.436,00	17.736.739,00	15.325.402,00
Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller...	7.417.996,00	6.622.670,00	6.073.662,00	4.192.935,00	4.183.125,00
Plastikler ve bunlardan mamul eşya	8.708.194,00	7.780.547,00	8.113.310,00	8.451.889,00	7.708.090,00
Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	6.710.965,00	7.022.678,00	7.964.120,00	7.749.210,00	9.898.426,00

Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi	7.219.795,00	6.374.221,00	7.098.106,00	7.668.145,00	7.255.547,00
Organik kimyasallar	9.924.713,00	10.357.939,00	7.659.824,00	5.684.687,00	5.393.491,00
Çeşitli kimyasal ürünler	3.993.016,00	3.820.546,00	4.064.433,00	4.708.718,00	4.339.668,00
İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	4.735.537,00	4.279.721,00	4.315.956,00	4.381.673,00	3.833.317,00
Uçucu yağlar ve reçineler; parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	3.775.876,00	3.508.280,00	3.799.818,00	3.920.080,00	3.496.546,00
Demir veya çelikten eşyalar	3.078.175,00	2.635.587,00	2.999.682,00	3.303.566,00	2.715.683,00
Demir ve çelik	6.471.684,00	4.770.669,00	4.993.906,00	4.998.672,00	3.709.872,00
Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim aksesuarları	2.143.150,00	2.047.327,00	2.505.779,00	2.819.293,00	2.679.024,00
Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası ve giyim aksesuarları	2.627.272,00	2.485.750,00	2.835.125,00	3.321.706,00	3.258.803,00
Tabaklama veya boyama özleri; tanenler ve türevleri; boyalar, pigmentler ve diğer renklendiriciler	2.774.624,00	2.201.514,00	2.425.979,00	2.598.982,00	2.279.207,00
Kâğıt ve karton; kâğıt hamurundan, kâğıttan veya kartondan eşya	2.842.999,00	2.313.114,00	2.451.913,00	2.519.642,00	2.089.061,00
Çeşitli yenilebilir müstahzarlar	1.488.189,00	1.458.911,00	1.609.363,00	1.905.283,00	1.830.008,00

Kaynak: TradeMap

İhracat kalemlerinin başında mineral yakıtlar, yağlar ve türevleri, demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar, makineler, mekanik cihazlar, elektrikli makine ve teçhizatları ve bunların aksam ve parçaları kazanlar vb. bunların parçaları gibi yüksek teknoloji gerektiren ürünler AB'ye ihracatında önde gelmektedir. BK'nin mal ticaretinde 2011-2015 yılları arasında ihraç ürünlerinde dalgalı bir seyir izlendiği görülmektedir. BK'nin 2011 yılında 256,7 Milyar \$ ihracat rakamı aradan dört yıl geçmesinden sonra 204,3 Milyar \$ ile %20,41 düşüş sergilemiştir.

2015 yılı en yüksek ihracat kalemini oluşturan mineral yakıtlar, yağlar ve türevleri kalemi yıllara göre incelediğinde 2015 yılına kadar sert düşüş eğiliminde seyir izlemektedir. 2011 yılı temel olmak üzere 2015 yılı itibariyle %51,77 azalış gerçekleşmiştir.

Tablo 5 değerlendirildiğinde, ilk 20 ihracat kalemi arasında 2011 yılı temel alınmak üzere 2015 yılı mineral yakıtlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler %51,77 düşüş ile en fazla düşüş sergileyen ihracat kalemidir. Uzay aracı, uçak ve parçaları ihracat kalemi ise 2015 yılı itibariyle %47,50 artış ile en fazla artış gerçekleştiren kalem olmuştur.

Tablo 6. BK'nin 2016 Yılı ve Sonrası AB'ye İhraç Edilen Ürünlerin Listesi (Bin \$)

Ürün Etiketi	2016 yılındaki değer	2017 yılındaki değer	2018 yılındaki değer	2019 yılındaki değer	2020 yılındaki değer
Tüm ürünler	193.562.604,00	209.520.683,00	227.747.134,00	215.356.490,00	187.185.248,00
Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; parçaları	21.906.396,00	24.303.760,00	27.349.394,00	26.664.052,00	22.945.581,00
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; maden	17.766.481,00	22.854.647,00	30.943.951,00	28.322.704,00	19.939.889,00
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	23.934.961,00	24.446.805,00	23.926.180,00	22.978.600,00	16.467.467,00
Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların aksam ve parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	13.570.576,00	14.218.597,00	15.094.179,00	14.630.819,00	12.886.905,00
Eczacılıkla ilgili ürünler	15.615.166,00	15.926.838,00	14.053.630,00	11.249.401,00	11.851.277,00
Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller	3.715.924,00	5.435.997,00	5.684.949,00	6.487.175,00	8.328.429,00
Plastikler ve bunlardan mamul eşya	7.381.161,00	8.036.411,00	8.457.964,00	8.094.938,00	7.296.177,00
Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	9.788.750,00	10.849.097,00	11.072.138,00	11.065.017,00	7.214.305,00
Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi	6.841.775,00	7.184.890,00	7.798.136,00	7.909.365,00	6.985.360,00
Organik kimyasallar	4.624.996,00	5.899.024,00	5.185.253,00	5.648.179,00	6.117.611,00
Çeşitli kimyasal ürünler	3.537.830,00	3.486.534,00	3.842.374,00	3.642.729,00	4.252.956,00
İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	3.725.124,00	3.986.312,00	4.128.954,00	3.949.847,00	3.462.965,00
Uçucu yağlar ve reçineler; parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	3.585.709,00	3.863.463,00	3.862.894,00	3.557.512,00	3.422.888,00
Demir veya çelikten eşyalar	2.659.697,00	2.731.815,00	3.113.188,00	2.982.542,00	2.926.087,00
Demir ve çelik	2.790.437,00	3.543.208,00	4.151.716,00	3.516.801,00	2.848.428,00
Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim aksesuarları	2.753.077,00	2.989.176,00	3.245.053,00	3.079.373,00	2.761.503,00
Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası ve giyim aksesuarları	3.325.842,00	3.419.640,00	3.521.038,00	3.278.262,00	2.608.096,00
Tabaklama veya boyama özleri; tanenler ve türevleri; boyalar, pigmentler ve diğer renklendiriciler	2.232.520,00	2.407.249,00	2.484.350,00	2.284.975,00	2.253.530,00
Kâğıt ve karton; kâğıt hamurundan, kâğıttan veya kartondan eşya	2.024.835,00	2.052.760,00	2.244.916,00	2.132.422,00	1.941.436,00
Çeşitli yenilebilir müstahzarlar	1.829.520,00	1.926.127,00	2.088.600,00	1.928.475,00	1.922.747,00

Kaynak: TradeMap

AB'ye yapılan ihracat kalemleri 2016 öncesindeki verilere göre ilk sırada yer alan mineral yakıtlar, yağlar ve türevleri ikinci sıraya gerilemiş ve yerini makineler, mekanik cihazlara bırakmıştır. Demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar, elektrikli makine ve teçhizatları ve bunların aksam ve parçaları kazanlar vb. bunların parçaları ise aynı şekilde sıralamada yerini korumaktadır.

BK'nin mal ticaretinde 2016-2020 yılları arasında AB'ye yapılan ihraç ürünlerinde artış izlendiği görülürken, pandeminin etkisiyle tüm dünyada durma noktasına gelen ticaret verileriyle 2019 yılından itibaren azalma eğilimi göstermiştir. BK'nin 2011 yılında 256,7 Milyar \$ ihracat rakamı aradan beş yıl geçtikten sonra 193,5 Milyar \$ ile %24,60 düşüş sergilemiştir. 2020 yılına gelindiğinde aradan geçen 10 yıla rağmen BK 187 Milyar \$ toplam ihracat rakamı ile 2011 yılına göre %27,59'luk 2016 yılına göre ise %3,29 düşüş eğilimi göstermektedir.

Makine, mekanik cihazlar ve türev kalemlerinin oluşturan ilk ihracat kalemi yıllara göre incelendiğinde, 2020 yılında pandeminin etkisi ile 2019 yılına göre %13,95 düşüş haricinde artış eğiliminde olduğunu görmekteyiz. 2011 yılı temel alınmak üzere 2016 yılı 21,9 Milyar \$ ile %20,42 düşüş gerçekleştirirken 2020 yılında ise 22,9 Milyar \$ ile aradan 5 yıl geçmesine rağmen hemen hemen aynı ihracat rakamını yakalamaktadır.

Genel olarak Tablo 6 incelendiğinde, ilk 20 ihracat kalemi arasında 2016 yılı temel alınmak üzere 2020 yılı Kıymetli ve yarı kıymetli taşlar, kaplama metaller, %124,13 artış ile en fazla artış sergileyen ihracat kalemidir. Tramvay vagonları, demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar ise 2020 yılı itibariyle %31,20 azalış ile en fazla azalış gerçekleştiren kalem olmuştur.

2011-2015 dönemi arasında mineral yakıtlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler %51,77 düşüş ile en fazla düşüş sergileyen ihracat kalemidir. Uzay aracı, uçak ve parçaları ihracat kalemi ise 2015 yılı itibariyle 47,50% artış ile en fazla artış gerçekleştiren kalem olmuştur. 2011-2020 yılları arasında inceleme yapıldığında ise mineral yakıtlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler 2011-2015 dönem gibi %60,16 ile en fazla düşüş sergileyen ihracat kalemidir. Başka yerde çeşitli yenilebilir yiyecekler ihracat kalemi ise 1,5 Milyar \$'dan %29,20 artış ile 2020 yılında 1,9 Milyar \$ ihracat rakamı %29,20 en fazla artış ile sergileyen kalem olarak kendisini göstermektedir.

Tablo 7. BK'nin 2016 Yılı Öncesi AB'den İthal Edilen Ürünlerin Listesi (Bin \$)

Ürün etiketi	2011 yılındaki değer	2012 yılındaki değer	2013 yılındaki değer	2014 yılındaki değer	2015 yılındaki değer
Tüm ürünler	343.431.793,00	326.638.507,00	349.268.244,00	379.268.578,00	347.485.519,00
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	55.988.658,00	50.140.444,00	56.239.162,00	64.780.818,00	66.087.903,00
Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; parçaları	41.976.736,00	39.793.400,00	42.675.477,00	47.521.573,00	42.036.760,00
Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların aksam ve parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	30.892.365,00	28.987.801,00	31.399.680,00	32.206.237,00	31.028.852,00
Eczacılıkla ilgili ürünler	17.348.044,00	18.642.610,00	21.499.188,00	27.424.829,00	25.819.104,00
Plastikler ve bunlardan mamul eşya	13.332.839,00	11.834.573,00	13.210.926,00	14.226.749,00	12.436.471,00
Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller	9.956.849,00	10.127.472,00	7.484.498,00	9.838.664,00	8.124.108,00
Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi . . .	8.961.664,00	9.011.737,00	10.171.240,00	11.209.847,00	10.942.060,00
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; maden...	20.310.969,00	23.045.679,00	23.265.451,00	18.282.233,00	11.780.681,00
Organik kimyasallar	10.841.198,00	10.692.248,00	9.066.030,00	8.069.968,00	6.269.151,00
İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	6.734.235,00	6.454.639,00	6.992.179,00	6.937.809,00	6.379.066,00
Çeşitli kimyasal ürünler	4.542.332,00	4.131.096,00	4.302.448,00	4.628.237,00	3.795.395,00
Demir veya çelikten eşyalar	5.060.493,00	4.601.103,00	5.069.458,00	5.514.070,00	5.041.130,00
Kağıt ve karton; kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	7.982.587,00	6.550.915,00	6.738.155,00	6.998.063,00	6.097.455,00
Et ve yenilebilir sakatat	5.210.460,00	4.782.990,00	5.068.688,00	5.351.271,00	4.845.167,00
Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları; pastacı ürünleri	3.262.183,00	3.408.503,00	3.773.106,00	4.045.303,00	3.911.722,00
Mobilya; yatak takımları, şilteler, şilte destekleri, minderler ve benzeri pelüş mobilyalar; . . .	4.287.399,00	3.879.205,00	4.513.233,00	5.181.127,00	5.016.012,00
Uçucu yağlar ve reçineler; parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	4.181.783,00	4.117.990,00	4.460.225,00	4.786.175,00	4.568.024,00
Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	3.474.946,00	5.136.470,00	5.216.543,00	6.286.575,00	5.735.867,00
Ahşap ve ahşap eşyalar; odun kömürü	3.219.387,00	2.808.638,00	3.338.849,00	4.150.358,00	3.902.073,00
Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim aksesuarları	2.701.918,00	2.498.435,00	2.789.315,00	3.123.168,00	2.996.699,00

Kaynak: TradeMap

2011-2015 arasındaki dönemde BK ithalat kalemleri başında demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar, makineler, mekanik cihazlar, elektrikli makine ve

teçhizatları ve bunların aksam ve parçaları, eczacılık ile ilgili ürünler bulunmaktadır. BK'nin mal ticaretinde 2011 yılı temel alınmak üzere toplam ithal ürünlerinde 2012 yılında %4,89 düşüş 2013 yılında %1,70 artış 2014 %10,43 artış izlendiği görülmektedir. BK'nin 2011 yılında 343 Milyar \$ ithalat rakamı aradan beş yıl geçmesinden sonra 347,4 Milyar \$ ile %1,18 artış sergilemiştir.

Demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar 2011 yılında 56 Milyar \$ ile en fazla ithalat yapılan kalemdir. 2011 yılı baz alınmak üzere yıllara göre incelendiğinde, 2012 yılında %10,45 düşüş, 2013 yılında %0,45 artış, 2014 yılında %15,70 artış yaparak düzensiz bir seyir izleyen kalem 2015 yılında 66 Milyar \$ ithalat ile %18,04 artış gösteren kalem olmuştur.

Tablo 7 değerlendirildiğinde, ilk 20 ithalat kalemi arasında 2011 yılı temel alınmak üzere 2015 yılı uzay aracı, uçak ve parçaları ithalat kalemi %65,06 artış ile en fazla artış sergileyen ithalat kalemidir. Mineral yakıtlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler ithalat kalemi ise 2015 yılı itibariyle %42,0 azalış ile en fazla azalış gerçekleştiren ithalat kalemi olmuştur.

Tablo 8. BK'nin 2016 Yılı ve Sonrası AB'den İthal Edilen Ürünlerin Listesi (Bin \$)

Ürün etiketi	2016 yılındaki değer	2017 yılındaki değer	2018 yılındaki değer	2019 yılındaki değer	2020 yılındaki değer
Tüm ürünler	330.606.073,00	340.260.923,00	361.311.824,00	348.093.230,00	297.576.409,00
Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	62.528.343,00	61.203.279,00	62.479.679,00	62.980.769,00	48.516.680,00
Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; parçaları	40.273.281,00	41.522.322,00	44.749.928,00	43.151.657,00	33.397.837,00
Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların aksam ve parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon...	29.073.457,00	29.619.916,00	30.334.130,00	27.498.609,00	24.335.071,00
Eczacılıkla ilgili ürünler	25.428.554,00	26.198.195,00	23.763.787,00	23.508.814,00	21.122.502,00
Plastikler ve bunlardan mamul eşya	11.965.950,00	12.867.460,00	13.592.157,00	12.686.054,00	11.400.693,00
Tabii veya kültür inciler, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, kaplama metaller...	6.678.138,00	7.092.700,00	7.297.248,00	9.832.089,00	10.105.041,00
Optik, fotoğrafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi...	10.167.452,00	10.530.731,00	11.114.975,00	11.215.046,00	9.399.022,00
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde	10.305.133,00	11.399.804,00	14.972.399,00	10.697.566,00	6.280.135,00

edilen ürünler; bitümlü maddeler; maden...					
Organik kimyasallar	5.944.821,00	6.399.932,00	7.047.343,00	6.598.716,00	6.250.121,00
İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	6.050.498,00	5.849.771,00	6.146.457,00	6.213.954,00	6.026.931,00
Çeşitli kimyasal ürünler	3.442.216,00	3.842.913,00	4.674.001,00	4.895.732,00	5.080.669,00
Demir veya çelikten eşyalar	4.905.366,00	5.253.729,00	7.942.361,00	6.951.633,00	5.022.809,00
Kâğıt ve karton; kâğıt hamurundan, kâğıttan veya kartondan eşya	5.326.157,00	5.182.090,00	5.741.876,00	5.341.132,00	4.780.242,00
Et ve yenilebilir sakatat	4.670.446,00	4.815.117,00	5.101.522,00	4.797.410,00	4.463.091,00
Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları; pastacı ürünleri	3.629.096,00	3.649.832,00	3.931.778,00	4.168.792,00	4.333.371,00
Mobilya; yatak takımları, şilteler, şilte destekleri, minderler ve benzeri pelüş mobilyalar...	4.881.414,00	5.095.236,00	5.415.236,00	5.096.253,00	4.257.714,00
Uçucu yağlar ve reçineler; parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	4.452.740,00	4.622.462,00	4.878.122,00	4.649.803,00	4.214.678,00
Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	7.027.562,00	5.537.087,00	5.428.147,00	6.105.816,00	3.973.160,00
Ahşap ve ahşap eşyalar; odun kömürü	3.687.646,00	3.983.992,00	4.399.068,00	4.094.799,00	3.928.989,00
Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim aksesuarları	3.065.448,00	3.429.440,00	3.908.989,00	4.090.664,00	3.903.227,00

Kaynak: TradeMap

AB'ye yapılan ithalat kalemleri 2016 öncesine göre ilk dört sırada yer alan demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar, makineler, mekanik cihazlar, elektrikli makine ve teçhizatları ve bunların aksam ve parçaları, eczacılık ile ilgili ürünler aynı şekilde sıralamada yerini korumaktadır. BK'nin mal ticaretinde 2016-2020 yılları arasında AB'ne yapılan ithalat ürünlerinde 2016 yılı temel alınmak üzere 2017 yılında %2,92 artış 2018 yılında %9,29 artış 2019 yılında %5,29 artış izlendiği görülmektedir. BK'nin 2011 yılında 343,4 Milyar \$ ithalat rakamı aradan beş yıl geçmesinden sonra 347,4 Milyar \$ ile %1,18 artış sergilemiştir. 2020 yılına gelindiğinde aradan geçen 10 yıla rağmen BK 297,5 Milyar \$ toplam ithalat rakamı ile 2011 yılına göre %13,35 2016 yılına göre ise %9,99 düşüş eğilimi göstermektedir.

En büyük ithalat kalemini oluşturan demiryolu, tramvay ve türev araçları dışındaki araçlar 2016 yılı baz alınmak üzere yıllara göre incelendiğinde 2017 yılında %2,12 düşüş, 2018 yılında %0,08 düşüş, 2019 yılında %0,72 artış yaparak düzensiz bir seyir izleyen kalem 2020 yılında 48,5 Milyar \$ ithalat ile %22,41 azalış gösteren kalem olmuştur.

Tablo 8 incelendiğinde, ilk 20 ithalat kalemi arasında 2016 yılı temel alınmak üzere 2020 yılı kıymetli ve yarı kıymetli taşlar, kaplama metaller %51,32 artış ile en fazla artış

sergileyen ithalat kalemidir. Uzay aracı, uçak ve parçaları ise 2020 yılı itibariyle %43,46 azalış ile en fazla azalış gerçekleştiren ithalat kalemi olmuştur

2011-2015 dönemi arasında mineral yakıtlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler %42 azalış ile en fazla düşüş sergileyen ithalat kalemidir. Uzay aracı, uçak ve parçaları ihracat kalemi ise 2015 yılı itibariyle % 65,06 artış ile en fazla artış gerçekleştiren kalem olmuştur. 2011-2020 yılları arasında inceleme yapıldığında ise mineral yakıtlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler 2011-2015 dönem gibi %60,16 ile en fazla düşüş sergileyen ihracat kalemidir. Başka yerde çeşitli yenilebilir yiyecekler ihracat kalemi ise 1,5 Milyar \$'dan 1,9 Milyar \$'a çıkarak %29,20 artış oranı ile 2020 yılında en fazla artış sergileyen kalem olarak kendisini göstermektedir.

Tablo 9. BK'nin AB Ülkelerine Mal Ticareti Dengesi (2011-2016) (Bin \$)

AB (28) Ülkeleri	2011 yılındaki değer	2012 yılındaki değer	2013 yılındaki değer	2014 yılındaki değer	2015 yılındaki değer	2016 yılındaki değer
Dünya	-200.317.540,0	-207.911.257,0	-109.180.675,0	-183.198.880,0	-163.955.375,0	-224.904.580,0
AB (28)	-86.709.312,00	-93.181.610,00	-113.881.701,0	-137.700.017,0	-143.159.238,0	-137.043.469,0
İrlanda	6.750.511,00	6.039.687,00	9.830.765,00	9.902.198,00	6.320.114,00	4.742.636,00
Malta	454.043,00	395.897,00	508.199,00	459.949,00	296.969,00	260.855,00
Kıbrıs	909.238,00	490.429,00	436.847,00	505.919,00	327.568,00	197.499,00
Hırvatistan	78.377,00	104.848,00	23.008,00	104.674,00	66.512,00	88.089,00
Estonya	101.781,00	95.713,00	216.240,00	151.882,00	46.074,00	-8.935,00
Yunanistan	842.119,00	337.438,00	307.593,00	461.197,00	260.153,00	162.525,00
Bulgaristan	59.132,00	40.018,00	29.954,00	144.809,00	-32.971,00	111.076,00
Slovenya	-200.396,00	-164.446,00	-184.451,00	-116.830,00	-188.462,00	-207.484,00
Lüksemburg	-1.601.698,00	-853.622,00	-200.140,00	-505.893,00	-406.860,00	-293.812,00
Letonya	-319.747,00	-162.128,00	-228.658,00	-111.558,00	-407.853,00	-590.766,00
Romania	-629.844,00	-548.838,00	-804.962,00	-959.165,00	-864.839,00	-936.227,00
Litvanya	-470.240,00	-712.167,00	-936.731,00	-1.100.462,00	-775.191,00	-610.781,00
Finlandiya	-1.362.998,00	-1.023.572,00	-1.580.208,00	-1.256.277,00	-1.081.184,00	-1.150.273,00
Portekiz	-101.236,00	-554.807,00	-953.524,00	-1.509.648,00	-1.682.494,00	-1.672.218,00
Avusturya	-2.572.523,00	-1.644.658,00	-2.010.837,00	-2.531.874,00	-2.238.090,00	-1.968.709,00
Macaristan	-3.128.028,00	-2.452.169,00	-2.175.649,00	-2.018.557,00	-1.908.865,00	-1.804.001,00
Slovakya	-1.553.541,00	-1.644.181,00	-2.103.425,00	-2.397.346,00	-2.384.216,00	-2.686.521,00
İsveç	-2.557.676,00	-5.288.690,00	-2.911.951,00	-3.525.633,00	-3.698.268,00	-2.282.496,00
Danimarka	-5.077.199,00	-4.940.013,00	-3.739.197,00	-2.761.367,00	-1.774.249,00	-1.968.927,00
Çekya	-3.828.252,00	-4.116.700,00	-4.236.802,00	-4.351.734,00	-4.446.307,00	-4.367.726,00
Fransa	-1.803.141,00	-3.268.947,00	-5.795.044,00	-11.019.108,00	-11.428.200,00	-9.488.029,00
İspanya	-3.434.354,00	-4.520.563,00	-6.440.504,00	-7.525.888,00	-8.069.304,00	-8.221.511,00
Polonya	-4.981.302,00	-6.323.185,00	-6.599.734,00	-6.372.464,00	-6.897.087,00	-6.828.422,00
İtalya	-7.991.859,00	-9.964.963,00	-11.563.754,00	-14.030.583,00	-12.183.490,00	-11.032.199,00
Belçika	-6.194.288,00	-6.626.655,00	-10.247.827,00	-13.243.681,00	-13.687.138,00	-15.806.984,00
Hollanda	-9.851.884,00	-9.881.113,00	-16.443.677,00	-16.814.490,00	-21.091.480,00	-21.897.421,00
Almanya	-33.614.249,00	-31.041.063,00	-40.808.600,00	-48.280.968,00	-47.716.546,00	-44.280.107,00

Kaynak: TradeMap

2011-2016 dönemleri arasında AB ülkeleri ile gerçekleşen dış ticaret açığı 2011 yılında 86,7 Milyar \$'dan 2016 yılında 137 Milyar \$'a yükselerek %58,05 artış oranı gerçekleşmiş ve BK aleyhinde dış ticaret dengesi söz konusu olmuştur. 2016-2020 yıllarına bakıldığında, 2016 yılında BK'nin AB'ye olan dış ticaret açığı 137 Milyar \$'dan 2020 yılında 110 Milyar \$'a düşerek %19,45 oranında BK lehine dış ticaret dengesi söz konusudur.

Tablo 10. BK'nin AB Ülkelerine Mal Ticareti Dengesi (2017-2020) (Bin \$)

AB (28) Ülkeleri	2017 yılındaki değer	2018 yılındaki değer	2019 yılındaki değer	2020 yılındaki değer	2020 Yılında İhraç Edilen Değer	2020 Yılında İthal Edilen Değer
Dünya	-199.060.365	-180.853.894	-224.171.754	-238.482.783	395.692.087,0	634.174.870,0
AB (28)	-130.740.240	-133.564.690	-132.736.740	-110.391.161	187.185.248,00	297.576.409,00
İrlanda	6.394.279,00	9.956.449,00	10.176.568,00	10.443.165,00	27.824.241,00	17.381.076,00
Malta	478.060,00	714.302,00	1.648.419,00	561.801,00	637.941,00	76.140,00
Kıbrıs	296.115,00	308.729,00	254.662,00	357.223,00	610.380,00	253.157,00
Hırvatistan	92.708,00	131.589,00	63.542,00	11.373,00	267.239,00	255.866,00
Estonya	29.127,00	67.048,00	11.753,00	8.397,00	286.798,00	278.401,00
Yunanistan	165.376,00	365.700,00	99.811,00	-130.167,00	1.114.400,00	1.244.567,00
Bulgaristan	4.987,00	-95.631,00	-269.838,00	-150.804,00	457.432,00	608.236,00
Slovenya	-184.763,00	-128.169,00	-196.744,00	-166.110,00	336.223,00	502.333,00
Lüksemburg	-168.889,00	-230.659,00	-456.032,00	-203.700,00	302.526,00	506.226,00
Letonya	-329.818,00	-508.213,00	-473.660,00	-406.976,00	534.661,00	941.637,00
Romanya	-972.261,00	-1.476.975,00	-944.850,00	-533.406,00	1.393.045,00	1.926.451,00
Litvanya	-236.765,00	-497.443,00	-397.126,00	-641.077,00	535.772,00	1.176.849,00
Finlandiya	-1.427.343,00	-1.350.566,00	-1.469.339,00	-1.162.566,00	1.576.898,00	2.739.464,00
Portekiz	-1.874.685,00	-2.056.639,00	-2.055.799,00	-1.278.596,00	1.917.614,00	3.196.210,00
Avusturya	-1.923.654,00	-2.492.348,00	-2.625.582,00	-1.796.485,00	2.782.214,00	4.578.699,00
Macaristan	-1.707.689,00	-1.805.110,00	-2.140.376,00	-1.851.323,00	1.559.760,00	3.411.083,00
Slovakya	-2.449.288,00	-2.329.926,00	-1.918.915,00	-1.890.026,00	1.192.986,00	3.083.012,00
İsveç	-2.200.687,00	-2.173.509,00	-1.892.972,00	-1.973.663,00	5.602.966,00	7.576.629,00
Danimarka	-2.910.555,00	-5.237.749,00	-4.970.208,00	-3.163.610,00	3.028.456,00	6.192.066,00
Çekya	-4.527.464,00	-4.907.092,00	-4.873.168,00	-3.266.124,00	2.627.990,00	5.894.114,00
Fransa	-6.077.552,00	-5.772.591,00	-7.554.319,00	-6.230.455,00	23.871.685,00	30.102.140,00
İspanya	-6.710.911,00	-7.142.727,00	-7.533.898,00	-7.428.792,00	11.138.439,00	18.567.231,00
Polonya	-7.192.711,00	-7.390.753,00	-7.485.185,00	-7.980.212,00	5.946.582,00	13.926.794,00
İtalya	-11.678.511,00	-12.753.628,00	-13.530.987,00	-12.669.514,00	11.031.476,00	23.700.990,00
Belçika	-14.362.659,00	-15.752.427,00	-15.746.273,00	-15.156.070,00	13.654.208,00	28.810.278,00
Hollanda	-23.791.509,00	-21.360.020,00	-23.549.817,00	-20.922.281,00	25.321.319,00	46.243.600,00
Almanya	-42.976.321,00	-44.590.684,00	-39.327.064,00	-32.771.163,00	41.631.997,00	74.403.160,00

Kaynak: TradeMap

BK'nin 2011-2020 Yılı AB (28) ülkelerine göre ticaret dengesine bakıldığında AB'deki ülkelere karşı toplam 2020 yılında 187 Milyar \$ düzeyinde ihraç edilen ürün bulunurken, 297,5 Milyar \$ düzeyinde ithalat ürünü bulunmaktadır. 2020 yılında ticaret dengesi BK aleyhinde 110,4 Milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılı Brexit için dönüm tarihi olarak temel alındığında, senelere göre 2017 yılında %4,60, 2018 yılında %2,54,

2019 yılında %3,14, 2020 yılında ise yukarıda belirtildiği gibi %19,45 ile rekor düzeyde BK lehine dış ticaret dengesinde pozitif bir artış gerçekleşmiştir.

Dış ticaret dengesinde AB ülkelerine göre sıralamalara bakılacak olunursa; sırasıyla 2011 yılında İrlanda, Malta, Kıbrıs, Hırvatistan, Estonya, Yunanistan, Bulgaristan oluşan yedi ülke ticaretinde BK lehine pozitif bir durum söz konusudur. 2016 yılı dış ticaret dengesinde ise sıralamada pozitif dengeden çıkan Estonya haricinde herhangi bir farklılık söz konusu bulunmamaktadır. 2020 yılına bakıldığında ise Estonya tekrar dış ticaret dengesinde pozitif dış ticaret dengesi söz konusu olurken Yunanistan ve Bulgaristan 2011 yılındaki 7 ülke arasından negatif yönlü dış ticaret dengesine geçerek pozitif ülke sayısını beş ülkeyle sınırlandırmıştır.

AB ülkeleri içerisinde dış ticaret dengesinde 2011-2020 yılları arasında rakamsal olarak en büyük ticaret fazlası verilen İrlanda yıllara göre incelendiğinde, 2011 yılında BK'nin 6,7 Milyar \$ olduğu görülmektedir. Pozitif dış ticaret dengesi 2016 yılında 4,7 Milyar \$ ile %29,74 düşüş sergilemektedir. 2016 yılı baz alınarak 2017 yılında 6,4 Milyar \$ ile %34,83 artış ivmesine girmiştir. 2018 yılında %109,83, 2019 yılında %114,58 ve 2020 yılında %120,20 artış ile ticaret dengesi 10,4 Milyar \$ artış göstererek ilerleme devam etmektedir. 2016 yılında Brexit referandumuyla başlayan sürecin her geçen yıl BK lehine pozitif yönde artış ile sonuçlandığına ulaşılmaktadır.

AB ülkeleri içerisinde en çok dış ticaret verilen ülke ise Almanya'dır. 2011 yılında 33,6 Milyar \$,s4 en fazla dış ticaret açığı verilen ülke, ilk sırasını kaybetmemiştir. 2016 yılına gelindiğinde, 2011 yılına göre %31,73 artış ile dış ticaret açığı BK aleyhinde artmaya devam etmektedir. Brexit referandumu sonrasında 2016 yılı baz alınmak üzere 2017 yılında %2,94 azalış, 2018 yılında %0,70 artış, 2019 yılında %11,19 azalış ve 2020 yılında ise 32,7 Milyar \$ ile %25,99 azalış göstererek BK lehine dış ticaret açığı ciddi bir oranda azalma göstermeye başlamıştır.

AB ülkeleri dış ticaret dengesinde fazla verilen ilk beş ülkenin toplam dış ticaret hacmine bakıldığında, 47 Milyar \$ olduğu görülmektedir. AB ülkeleri ile toplam ithalat ve ihracatın ise 484,7 Milyar \$ olduğu göz önüne alındığında, ticaret fazlası verilen ilk 5 ülke AB içerisinde ticaret hacminin %9,88'ini oluşturmaktadır. AB ülkeleri içerisinde 116 Milyar \$ ile en büyük ticari hacmi Almanya oluşturmaktadır. AB ülkeleri ile toplam ticaret hacminin ise %23,94'üne denk gelmektedir. AB içerisinde neredeyse dörtte bir ticaret

hacmini oluşturan Almanya 2020 yılında Brexit sonrası ticari göstergeler ışığında, dış ticaret açığı BK lehine ve istenilen sonuca doğru evrilmiştir.

AB ülkeleri içerisinde 2011-2016 yılları arasında Lüksemburg ile 2011 yılında 1,6 Milyar \$ olan dış ticaret açığı 2016 yılında 293 Milyon \$'a düşerek %81,66 düşüş ile AB ülkeleri arasında BK lehine dış ticaret açığının en fazla kapandığı ülke konumundadır. 2011 yılında Portekiz'e bakılacak olunursa 101 Milyon \$ olan dış ticaret açığı, 2016 yılına gelindiğinde 1,6 Milyar \$'a çıkararak dış ticaret açığı %1551,80 yükseliş göstermiş ve dış ticaret açığı en fazla yükseliş gösteren ülke konumundadır.

2011-2020 yılları arasında AB ülkeleri içerisinde 2011 yılında 1,6 Milyar \$ dış ticaret açığı ile Lüksemburg, 2020 yılında dış ticaret açığı 203 Milyon \$'a düşürerek %87,28 oranında BK lehine dış ticaret açığını azaltmış ve bu konuda en büyük başarının elde edildiği ülke olmuştur. Dönem içerisinde BK'nin dış ticaretinde oransal anlamda açığın en fazla arttığı ülke 2011-2016 dönemindeki gibi Portekiz olarak kalmaya devam etmektedir. 2011 yılında 101 Milyon \$ dış ticaret açığı, 2020 yılında 1,3 Milyar \$ ile %1162,99 artarak dış ticaret açığı oransal olarak en fazla artan ülkedir.

2016-2020 yıllarına bakıldığında, BK'nin AB ülkeleri içerisinde 2016 yılında 4,7 Milyar \$ dış ticaret fazlası bulunan ülke konumunda olan İrlanda, 2020 yılında 10,4 Milyar \$ ile %120,20 artış göstermiş ve dönem içerisinde en fazla BK lehine artış oranı gösteren ülke konumundadır. Dönem içerisinde oransal anlamda negatif yönlü olarak performans sergileyen ülke ise 2016 yılında 111 Milyon \$ ticaret fazlası vermesine rağmen, 2020 yılına gelindiğinde ise 150 Milyon \$ dış ticaret açığı vererek %235,77 oranında BK aleyhinde en fazla dış ticaret açığı veren Bulgaristan'dır.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Literatür araştırması kapsamında Brexit'i inceleyen çalışmalar gözden geçirilmeye çalışılmış ve birbirleri arasındaki farklı yönleri vurgu yapılarak literatür çalışması gerçekleştirilmiştir. Brexit sadece 23 Haziran 2016 yılında yapılan referandum ile kısıtlanması mümkün olan bir konu değildir. Ekonomik entegrasyonlar çerçevesinde ileri düzeyde birleşmeyle sonuçlanan AB entegrasyonu tarihinde ilk defa bir ülke ayrılma kararı almıştır. Günümüzdeki sanayinin, ticaretin, genel kapsamıyla dünya ekonomisinin temellerinin atıldığı bu birleşim coğrafyasındaki değişim sadece bulunduğu coğrafyayla kısıtlı kalmayarak dünya ticaretini etkileyecek düzeye ulaşmaktadır. Böylesi dünya ekonomisini etkileyecek bir olay çerçevesinde konunun hemen hemen her yönden çokça

çalışması yapılmaktadır. Çalışmalar içerisinde BK'yi Brexit'e sürükleyen konular içerisinde AB dâhilinde göç sorunlarına, iş ve eğitim olanaklarına, serbest dolaşıma, gıda, sağlık, kültürel ilişkilerin yarattığı problemlere önem addederek Avrupa ve tüm dünyada etkisini giderek arttıran milliyetçilik akımlarının desteğiyle sadece %1,9 oy farkıyla BK'nin AB'den çıkma kararı aldığı ortak düşüncesiyle belirtilmiştir.

Zengin (2016) makalesinde, BK ve AB arasındaki ilişkiler ve bunun geri planında kalan olaylar hakkında bilgi verirken kişiler ve kurumların reform istekleri bildirilmekte ve bunların sonucu olarak BK'nin üyelikte kalma veya üyelikten çıkmanın iki tarafa yükleyeceği yarar ve zararlar değerlendirmektedir. Her iki tarafa da büyük sorumluluklar yükleneceği bu dönemde AB ülkelerinin birlik içerisinde kalması yönünde tavır belirttiğini söylemiştir. Ortak pazara ve serbest piyasalara erişim sayesinde AB'nin BK'ya olan ihtiyacı BK'nin AB'ye ihtiyacından daha az olduğu sonucuna varmıştır.

Çalışmasında referandum sonucunu analiz ederek Brexit'in Avrupa bütünleşmesini nasıl etkilediğini tartışmayı amaçlamış olan Kutlay (2017), pandoranın kutusunun açılması ile Avrupa için şok edici etki bıraktığını söylemiştir. BK'nin Avrupa birliğinden izole davranışını Fransa eski devlet başkanı Charles De Gaulle'nin, İngiltere izoledir; her yaptığı şey de oldukça karakteristik ve orijinal huy ve geleneklere sahiptir, düşüncesiyle vurgulamaya çalışmıştır. Seçmen kitlelerinin oy verme analizi sonucunda küreselleşme ve bütünleşme yanlısı kesimlerin, şehir sakinlerinin, genç nüfusun, sanayi sonrasında ortaya çıkan meslek gruplarının evet yönünde oy kullanırken eğitim düzeyi düşük, yaşlı nüfusun, küreselleşmeden uzak, daha çok kırsal kesimde yer alan, geleneksel sektörlerde çalışan insanların hayır oyu verdiği sonucuna varmıştır.

Mercan (2017), çalışmasında AB'nin sınama sürecinden geçtiğini belirtmiştir. Bu sınama sürecinin ise oluşumundan bugüne kadar var olan süreç içerisinde bütünleşmesine ve derinleşmesine daha fazla katkı sağlayarak ilerlediğini, kurumsallaştığını müzakereler ile gelişme gösterdiğini bildirerek olaylara farklı bakış açısı getirmiştir. AB'nin yabancılar için cazibe merkezi olma özeliği, AB içerisindeki ülkeler için cazibesini yitirmeye başlamasıyla yabancı ülkeler için etkisini azaltmaya başladığı sonucuna varmıştır. Bu sonuçlar ile birlikte AB bütünleşmesinin hala tamamlanamadığı ve süreç içerisinde kendini yenileyerek oluşumun devam edeceği kanısına varmıştır.

Kılıcı (2018), makalesinde referandum sürecinden sonraki iki yıl içerisindeki müzakerelerin Londra merkezli finansal ve ticari sektörlerin ekonomik sonuçlarına odaklanmıştır. Brexit sürecinden sonra İngiltere’de var olan büyük şirketlerin kaynaklarını ve yatırımlarını AB içerisindeki ülkelere diğer ülkelere doğru kaydırmasını ve bunun sonucunda İngiltere ve AB’nin karşılıklı olarak ekonomik açıdan zarar göreceği sonucuna varmıştır. BK’nin ortak pazara erişimini kaybetmesiyle birlikte teknolojik yenilikler, rekabet, maliyet avantajlarını kaybederek Avrupa’nın en büyük finans merkezi olan Londra finans merkezinin statüsünü kaybetmeyle karşı karşıya kalacağı belirtmiştir. AB ülkelerinde var olan kendi halkını korumak amaçlı olarak göç sorunlarıyla ilgili ileri ki dönemlerde politik bağımsızlık konusunda sorunlarla karşı karşıya kalacağı hakkında bildirimde bulunmuştur. Ekonomik ve politik avantaj ve dezavantajlar incelendiğinde AB birliğinin gelecek dönemde ülkelerin daha korumacı politikalar sürdüreceği ve içine kapanacağı bunun etkisiyle birlikte Avrupa Birliği’nin dağılma süreciyle baş başa kalabileceğini bildirmiştir.

Konuralp ve Adaş (2018) çalışmalarında Brexit sonrasında var olacak muhtemel senaryolar üzerinde sonuçlara ulaşmayı amaçlamıştır. Bu senaryolar arasında 5 senaryoyu ön plana koymuştur. Senaryolar arasında Norveç modeli Avrupa Birliği üyesi olmayan fakat pazarın avantajlarından yararlanan ayrıcalıklı modeldir. Gümrüksüz ürün satabilmek için birlik standartlarını yerine getirmeleri gerekeceği için modele sıcak bakmamaktadır. Daha az entegrasyon sağlayan İsviçre modelinde mevzuatları yaparken hak sahibi olamayacak olan BK’nin Brexit öncesine göre hem ekonomik hem de egemenlik anlamında karlı bir senaryo olmayacağı için sıcak bakmadığı sonucuna varmıştır. Diğer bir model olan Kanada Modeli kapsamlı ekonomik ve ticari anlaşma sağlarken İrlanda adasında sert sınır söz konusu olacağı için bu anlaşmaya yanaşmadığı sonucuna varmıştır. Dünya ticaret örgütü kurallarına göre senaryoda ise Sert Brexit diye tabir edilen birlikten ani çıkışın ekonomik ve finans sektöründeki etkisinin daha fazla olacağını bildirerek senaryoyu uygulayacağını öngörmemiştir. Türkiye’nin uyguladığı gümrük birliği modelinde BK dış ticaret tarifelerinde AB’ne bağımlı ve kendi ticaret tarifelerini uygulayamayacağı için ticari egemenlik haklarının sınırlandırılacağını düşünerek bu modelinde tercih edilenler arasında yerini alamayacağı sonucuna varmaktadır. Son olarak hangi senaryoyu seçerse seçsin pazar içindeki eski fırsatlarını yakalaması pek mümkün görünmemektedir. İlerleyen süreçlerde yeni bir referandumla Brexitin durdurulabilirliğinden bahsetse de günümüzde Brexit uygulamaya konulmuş ve çıkış

gerçekleştirmiştir. Var olan senaryolardan ise herhangi birisi ile çözüme şu an için ulaşamamıştır. BK yakın zamanda bazı ülkeler ile tek tek serbest ticaret antlaşmaları imzalamaya başlamış 2020 yılı sonuna kadar gümrük vergisinde bazı ürünlerden hiç almayarak bazı ürünlere ise %90'lara varan indirimler uygulayarak yeni pazar ve yeni yöntemler geliştirmek için çalışmalarına devam etmektedir.

BK'nin ekonomik riskler ve fırsatlarını inceleyen Gürsoy (2019) hükümetin kendi alternatif senaryoları ve modellemesine göre Brexit'in 15 yıl içinde GSYH'sine minimum %0,9 oranında maksimum ise %10,7 ile negatif etki yapacağından bahsetmiştir. İkisi arasındaki makas dünyanın en büyük beşinci ekonomisine sahip bir ülke için yüzdesel olarak 11,6 ile çok büyük paya sahip olmaktadır. Bu pay dünyadaki birçok ülkenin GSYH'nın katlarını oluşturmaktadır. BK'ya yapılan doğrudan yabancı yatırımların %43'ü AB ülkelerinden geliyorken %57'si AB dışı ülkelere kaynaklandığı belirtir. Brexit sonrası %43 lük oranı koruması ne yazık ki zor görünmektedir. Sermaye dolaşım serbestliği ortak pazardan çıkılmasıyla sona erecektir. Birçok şirket AB pazarına ulaşabilmek için Birleşik Krallığı tercih etmektedir ülkeler yatırımlarını azaltmasına sebebiyet vererek rekabet üstünlüğünü kaybedeceği sonucuna varılabilir. Londra finans merkezi senede 120 milyar poundluk varlık üretirken, dünyadaki döviz ticaretinin %37'sini oluşturmaktadır. Sınırlar ötesi ödünç vermenin %18'ini oluşturarak dünya para piyasasını New York ile yöneten finans merkezi olduğunu söyleyen Gürsoy AB ülkelerinin cezbedici avantajlar sağlayarak finans piyasasının bir bölümünü kendilerine kaydırılacağı sonucuna varmıştır. Londra Finansal merkezinden Türkiye açısından bu avantaj kullanılarak pay alınmaya çalışılmalı ve İstanbul finans merkezi olma özelliği ön plana çıkartılmalıdır. Gürsoy BK'nin Norveç gibi ekonomik alan içerisindeki senaryosunda senede 3.5 Milyar Euro en sert Brexit sürecinde ise yıllık 4.5 Milyar Euro ödeme yapması gerektiğinden bahseder. Bu rakamlar ise BK'nin toplam bütçesinin %2,5 una denk gelmektedir. AB ülkeleri için bu kayıp oranının ise GSYH'nın %0,52 sini oluşturarak çok aşırı bir kayıplarının olacağı söylenemez. Bir sonuca varılması gerekirse Brexit sürecinden en karlı çıkacağını zannedenler daha fazla kayıplarla karşılaşacak, bu fırsatları doğru okuyanlar ise beklediklerinden çok daha büyük kazançlar elde etmeyi sağlayacaklardır.

Kaynak olarak BBC'yi kullanan Aras ve Günar (2018), Brexit Referandum Sonuçlarına göre İngiltere'nin %53,4'ü Galler'in %52,5'u Kuzey İrlanda'nın %44,2'si

İskoçya'nın %38'i AB'den ayrılma yönünde karar verdiğini belirtmiştir. Rakamlara bakıldığında ise büyük farklılıklar olduğu söylenerek BK içerisinde dahi ortak bir birliktelik kararının olduğu söylenemez. Bu sonuçların etkileri arasında ise var olan ülkelerin içerisindeki sosyal, geleneksel yapılar, genç-yaşlı nüfus oranları, birbiri arasında var olan çıkar ilişkilerinin avantaj ve dezavantajlarına göre farklılıklardan kaynaklı olduğu söylenebilir. BK içerisinde genç nüfusun büyük bir bölümü AB içerisinde kalma taraftarı olurken yaşlı nüfus ise Brexit sürecini destekleyerek çıkma eğilimi içerisinde hareket etmiştir. Yaşlı nüfusun çıkma isteği içerisinde 2. Dünya savaşında var olan yardımlaşmanın yeteri kadar dengeli ve düzenli olmaması AB ülkelerinin birbirine karşı siyasi güvensizlik temeline dayalı politikalar ile kurulması ve eski güçlü büyük imparatorluk dönemine duyulan özlem ile kendini AB ülkelerinden ayrı görme istekleri olduğu belirtilebilir. 24 Haziran 2016 yılında Cameron 'un istifa etmesiyle pound son 30 yılın en düşük seviyesine geldiğini belirten Aras ve Günar (2018) Brexit sonrasında ekonomik boyutun öne çıktığını vurgulamıştır. BK'nin AB'den ayrılmasıyla var olan ticari anlaşmaları tekrar yeniden kurmaya çalışmak kısa ve orta vade ekonomik beklentileri düşük olarak yorumlamasına sebep verirken, belirsizlikten kaynaklanan kısa vadeli olumsuzlukların ilerleyen süreçlerde toparlanma eğilimine gireceği sonucuna varmaktadır. Brexit'in BK siyasetini de paramparça ettiğinden bahseder. Brexit'i başlatan Muhafazakâr parti, sonrasında ayrılmama yönünde kampanyalar yürütmüştür. Referandumdan ayrılma kararı alınması ile parti başkanı Cameron istifa etmiş, olaylar dışarısında kalan yeni Başkan Therase May ise süreci üstlenmek durumunda kalmıştır. Kendi içerisinde dahi tutarlı siyasi bir zemine oturtulamayan Brexit süreci ileri ki dönemlerde çok farklı yeniliklere gebe olacağı sonucuna varmıştır.

AB vatandaşlarının BK'ye göç etmesini inceleyen Çolak ve Bozkaya (2018) 1995 yılında Birleşik Krallığa göçün 1 milyon iken, 2017 yılında 2,4 milyona yükselttiğini belirtmiştir. Göç hareketlerinin en önemli sebepleri ise Bktaki iş ve eğitim olanaklarının buldukları ülkelere göre gelişmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Göç hareketleri ise referandum öncesinde ayrılık taraftarlarının ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda yük oluşturdukları gerekçesiyle en ön plana koyularak referandumu kazanmasında önemli bir yer tutmasına sebebiyet vermiştir.

Erdem ve Yalçın (2019) olay çalışması yöntemi ile referandum günü AB üyesi ülkelerin ve S&P500 (ABD halka açık ilk 500 şirket)'ün borsa endekslerine ve kurlarına

etkilerini incelemiştir. Olay günü E/\$ ve £/E paritelerinin CAR (Kümülatif Anormal Getiriler) değerlerinin negatif olduğu sonucuna ulaşmıştır. CAR değerleri ile S&P500 endeksi arasında %5 düzeyinde istatistiksel bakımdan ise anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir. Olay gününde sadece S&P500 endeksini etkilediği ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak referandum öncesi ve sonrası incelendiğinde Euro dolar pound paritelerinin ve AB borsalarının etkilenmesi söz konusuysen olay günü incelendiğinde ise sadece ABD borsalarını etkilendiği sonucuna varmıştır.

Kutlu (2019) 1900'lü yılların başında Dünya nüfusunun %25'ini Avrupa'daki insanlar oluştururken 2015 yıllarına gelindiğinde bu oranın %6 ya düştüğünü ifade etmiştir. Küresel ekonomi anlamdaki gücünün de ilerleyen süreçte azalarak devam edeceğini belirtmektedir. Gelişmekte olan ekonomilerin yükselişi, paralel olarak Avrupa'nın ekonomik olarak düşüşüne işaret edeceğini dile getirir. AB'nin küresel ekonomide oranı 2004 yılında %26'yken 2015 yılına gelindiğinde bu oran %22'ye düşmektedir. Dünya sıralamasında ilk sırada yer alan AB'nin ekonomik pay oranının Brexit sonrası BK'nin birlikten çıkmasıyla ABD'den sonra ikinci sıraya gerilediğini ifade etmektedir. Birlikten kuvvet doğar düşüncesiyle Çin ile ticari anlamda rekabetin her geçen gün arttığı günlerde AB'nin işi çok daha zorlaşacaktır. 2030'lu yıllarda Avrupa bölgesinin dünyanın en yaşlı bölgesi olacağı hesaplanmış ve etkenlerden birinin de bu olduğunu vurgulamıştır.

Atay (2019) Brexit sürecinde Avrupa'da gittikçe artan sağ popülist söylemlerin etkilerini araştırmıştır. Aşırı sağ kavramı 20. YY'dan itibaren Faşizm ve Nazizm ile pik yaptığını İkinci Dünya Savaşı sonrası ve 1980 sonrası gittikçe evrimleşerek hareket ettiğinden bahsetmektedir. BK'ta artan göç sorunları ve dünyada artış gösteren terör saldırıları ile halkın milliyetçilik duygularını daha da fazla arttırarak ötekileştirme düşüncesi yerini almıştır. Atay, AB'de serbest dolaşımın yürürlüğe girmesiyle aşırı sağ parti UKIP'in 2014 yılındaki seçimlerde %27,5 oy oranıyla BK tarihinde en yüksek oy oranına ulaştığını belirtmektedir. 2019 seçimlerine gelindiğinde ise UKIP'ten ortaya çıkan aşırı sağ Brexit partisi %30,79 oy oranıyla başarısını arttırarak seçimleri kazanmıştır. Popülist sağ söylemlerin sadece BK'de değil Avrupa'nın her bölgesinde artarak devam ettiğini dile getirmiştir. İlerleyen zamanlarda söylemlerin artış göstermesi ile dağılmaların pusuda beklediğini ifade etmiştir.

Brexit sürecinde BK'deki bankacılık başta olmak üzere finansal yapısı ve geleceği üzerinde duran Küçükbakırcı (2019) 1 Kasım 2007 tarihinde yürürlüğe giren MIFID'e (Markets in Financial Instruments Directive - Finansal Araçlar Piyasalar Direktifi) önem vermiştir. Avrupa Birliği finans sisteminin temel yapı taşlarını oluşturan MIFID AB'ye üye ülkeler arasındaki sermaye piyasası araçlarındaki temel düzenlemeleri içermektedir. Türev araçların nasıl şekilleneceği, müşteri emirlerinin nasıl yerine getirileceği, portföy yönetimi vb. bankacılık düzenlemelerini içermektedir. MIFID'in bankacılık uygulama alanında ise Tek pasaport kavramına değinen Küçükbakırcı (2019) kavramı üye ülkelerin bankalarının herhangi bir ülkede yeni bir iştirak veya firma kurmasına gerek olmaksızın kendi ülkesindeki gibi şube açabilmesi olarak açıklar. Bu noktada AB açısından Londra'nın finans merkezi olduğunu düşünürsek diğer ülkelerin de koşulsuz kendi ticari unvanı altında şube açması söz konusu olamayacaktır. Aynı durum BK'deki bankalar için de geçerlidir.

Karakuş (2019) 2016 yılında BK vatandaşlığından Alman vatandaşlığına geçen sayısının 110.400 kişi olduğunu ifade etmektedir. Bu sayı bir önceki yıla göre %361 artış göstererek gerçekleşmiştir. Almanya Federal İstatistik Dairesi'nin raporuna göre bu oran içerisinde 110.400 BK vatandaşından 2865'i sadece İngiliz kökenlidir. İngiliz vatandaşı olup Türk kökenli olan ve Alman vatandaşlığına geçen kişi sayısı 16.290 kişi olmuştur (Hürriyet, 2017). Oranlar ve sayılar yorumlanacak olursa; Brexit geçiş sürecinde yüksek bir oranda tek Almanya örneği ile BK kökenli olmayan diğer vatandaşların çıkarları doğrultusunda vatandaşlık değiştirdiğini açıkça görebiliyorken kendi İngiliz kökenli vatandaşlarının birçok kişisel AB avantajı olsa bile vatandaşlık değiştirdiği görülmemektedir, denebilir. Buradan hareketle de vatandaşların var oldukları ülkelerinde AB'ye muhtaç olmadan vize serbestisine sahip bir pasaporta sahip olmaları söylenilebilir.

Ata (2019) Brexit kampanyasında ana söylemin İngiliz egemenliğini tekrar canlandırmak amacıyla tekrar kontrolü almak vaadiyle olduğunu ifade etmiştir. Amaç İngiliz halk egemenliğini ön plana koyarak AB'yi kendilerinden ötekileştirme çabaları içerisinde geçmektedir. Geleneksel üniter devlet yapısını destekler nitelikte Wesntminster görüşünün devamı niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. AB ve güvenlik politikası hakkında araştırma yapan Ata (2019), NATO'daki askeri mali desteğin %72'si ABD tarafından gelen destekler ile yapılmaktayken ekonomik anlamda daha büyük

ekonomiyeye sahip AB'nin ise mali desteğinin %25'ini karşılaması ABD hkmeti tarafından eleştiri konusu olduğunu ifade eder. NATO'daki ABD eleştirisine karşın NATO'ya ikame olarak PESCO (AB 23 ye-Yapılandırılmış İş Birliği) 2017 yılının sonunda kurulmuştur. Bu dönemde Avrupa'nın en büyük askeri gçlerinden olan BK'nin de AB'den ayrılışı sonrasında PESCO'nun daha kurulurken büyük bir güç kaybına uğradığı söylenilebilir.

Brexit'i ekonomik ve siyasi yönden inceleyen Karakoç (2019) bu süreçte ana etken unsurlardan birinin de 2008'de yaşanan küresel ekonomik kriz üzerinde durmuştur. Ekonomik krizin etkisiyle tüm dünyadan Avrupa'ya yoğun gç olduğunu ve Euro krizi ile popülist söylemlerle referandumda propaganda aracı olarak kullanıldığını dile getirmiştir. Ekonomik krizin etkisiyle AB 2010-2014 yılları arasında %0,7 olarak büyüme yaşarken BK'de bu oran 2,5 kat fazla olarak 1,75 büyüdüğünü ifade etmiştir. Bu ekonomik sonuçta BK tarafından AB'nin ekonomik anlamda çözümden çk soruna yol açtığı kaygısının izlendiğini ifade etmektedir.

Brexitin AB ve BK'ye muhtemel etkilerini inceleyen Karaca (2019) zerinden yaklaşık beş yıl geçmesine rağmen Brexit'in domino etkisi yaratıp diğer ülkeleri de etkileyerek daha fazla ülkenin AB'den çıkışa neden olacak tezinin doğru olmadığını savunmuştur. Hatta AB'ye desteğin birçk ülkede arttığını dile getirmiştir. 2016 ve sonraki yıllarda Hollanda ve Fransa için AB'den çıkış düşüncesi olan Nexit ve Frexit'in günümüzde etkisi neredeyse yok denilecek kadar azdır. 2017 yıllarında AB'ye karşı popülist söylemlerle ön plana çıkmaya çalışan partiler önemli miktarlarda oy kaybıyla karşı karşıya kalmışlardır. 2017 yılında AB'nin önemli destekçilerinden olan Macron'un tekrar seçildiğini ifade etmiştir. AB'nin 10 büyük ülkesinin AB desteği Brexit ncesi %49 seviyelerindeyken Brexit sonrası %63 seviyelerine tekrar çıktığını ifade etmiştir.

Avrupa şüpheciliği ve sonuç olarak Brexit'e değinen Alıbaylı (2019) bu durumun kültürel, ekonomik ve kurumlara bağlayarak artış veya azalış gösterdiğini dile getirmiştir. Birliğe katılımın geç olması ile başlayan AB sürecinin, girdikten sonra da birliğe şüpheyle baktığını dile getirerek devam ettiğini belirten Alıbaylı (2019) yıllar içerisinde AB karşıtlığının sol görüşten sağ görüşe doğru kaydını ifade etmektedir. BK'nin AB'ye karşı her zaman siyasi bütünleşmeden kaçındığını, Schengen alanına dahil olmadığını, ayrı bir para birimiyle devam edip Euro kullanmayı kabul etmemesini somut örnekler olarak ortaya koymuştur. BK Avrupa Birliği aidiyet duygusunu hiçbir zaman üstüne alamamış

sadece kendi çıkarları doğrultusunda birlik içinde hareket etmeye devam etmiştir. Çıkarlar doğrultusunda da kendi bakış açısına göre uyumsuz olduğunu kabul eden halk tarafından da AB'den çıkış ile sonuçlandırılmıştır.

Türko ve Gökçenoğlu (2020), BK içerisinde bu süreçten en çok etkilenecek olan sektörlerin finansal hizmetler, varlık yönetimi, bankacılık, sigortacılıktan oluşacağını bildirmiştir. 1,1 milyon kişi bu sektörlerde çalışmaktadır. Bu sektörlerin diğer Avrupa ülkelerine kaymasıyla birlikte işsizlik oranında artış gözlemlenebilecektir. Referandum sonucunun açıklanması ile beraber bir ay içinde 6.000 nefret suçu rapor edildiğinden bahsetmişlerdir. Brexit sürecine girilirken yürütülen kampanyalardaki muhafazakâr ve milliyetçilik vurgusu bundan sonraki süreçte de artarak devam edeceği yukarıda belirtilen raporun sonucu olarak belirtilebilir. Türkiye'deki turizm açısından Türko ve Gökçenoğlu 2016 yılında Türkiye Otelciler Birliği'nden alınan rapora göre 81.699 kişi erken rezervasyon yaptırdığını 2017 yılında ise %79 artış göstererek 145.846 kişiye yükseldiğini belirtmişlerdir. Bu yükseliş oranındaki etkenlere bakılacak olunursa sterlinin Euro karşısında değer kaybetmesi ve AB'den ayrılış ile milliyetçilik duygularının artmasıyla insanlarda Avrupa dışında tatil yapma isteğinin uyanması olduğu söylenebilir.

BK'nin Avrupa Birliği'ne katkı payının karşılığını inceleyen Özdemir (2020) her ülkenin milli gelirine oranla AB bütçesine ödemek zorunda olduğu katkı payını irdelemiştir. Orandan kaynaklı olarak milli geliri yüksek ülke nominal olarak daha fazla katkı sunmaktadır. AB'nin ayrıca gümrüğe giren her üründen, tarım vergilerinden ve şeker vergilerinden %75'ini AB'ye katkı olarak almakta olduğunu belirtmiştir. Topladığı paraların AB'nin tarım sektörü ve görece yoksul ülkeler başta olmak üzere birçok projede kullandığını belirtmiştir. BK'nin AB'ye katkısını ve kendisine geri dönüşünü incelediğinde 2018 yılında 13,2 milyar sterlin katkı sunarken buna karşılık 4,3 milyar sterlinlik kamu makbuzu olarak iade almıştır. Net katkı sonucuna bakıldığında 8,9 milyar pound fazladan bir çıktısı olmuştur. 2015-2019 yıllarını da inceleyen Özdemir, BK'nin katkısının 5 milyondan 12 milyon pounda ulaşan katkısına rağmen yine aynı yıllarda gelen desteğin 5 milyondan 6 yıl sonra ise yine 5 milyon olarak kaldığını ifade etmiştir.

AB'nin kurumsal yapısını inceleyen Soypak (2020), Avrupa Parlamentosu üye sayısının toplam 751 kişi olduğunu ve bu sayıların ülkelerin nüfusuna göre belirlendiğini ifade etmiştir. BK 73 üye sayısı ile %10 fazla koltuğa sahip üyedir. BK'nin ayrılması sonrasında 73 sandalyenin 27'sinin diğer ülkelere oranlanarak kalan sandalyelerin ise

AB'ye yeni katılacak ülkelere ayrıldığını belirtmektedir. AB Bakanlar Konseyi Dönem Başkanlığı 2009 yılından 2020 yılına kadar 6 aylık dönemler halinde belirlenmiş ve BK'nin ise Temmuz-Aralık 2017 yılında dönem başkanlığı yapacağı belirtilmiştir. Brexit sonrası yeni bir kararla BK yerine dönem başkanlığı Estonya'ya devredilmiştir. Avrupa Konseyi tüm üye ülkelerin katılımıyla gerçekleşirken 29 Mart 2017 tarihinden itibaren gayri resmi olarak BK haricinde 27 ülkenin katılımıyla yapılmaya devam etmektedir. Avrupa konseyindeki oylama dengeleri de Brexit ile değişime uğradığından bahseden Soypak (2020) Banzhaf Güç Endeksiyle ortaya koyduğu çalışmasında Polonya'nın %27,8 oy gücü değişimiyle en fazla artış gösteren ülke olduğu sonucuna varmıştır. Avrupa Merkez Bankası 2019 yılında yayınladığı bültenle sisteme dahil olan bankaların hazırlık yapmalarını bildirmiştir. Uyarıya karşılık veren birçok banka merkezlerini ve çalışanlarını BK'tan AB ülkelerine geçirmeye başlamışlardır.

Atmaca (2021), çok sayıda farklı kuruluşların verilerini karşılaştırmış ve hemen hemen tüm kuruluşların ortak bir kanıya vardıklarını dile getirmektedir. Raporlar ve beklentileri hem BK'ı hem de AB'yi ekonomik olarak kötü etkileyeceği yönündedir. Brexit'in sonuçları ise kendi isteği ile ayrılan taraf olarak BK'nin daha fazla etkilenen taraf olması kaçınılmazdır. Brexit referandumunun hemen ardından Pound/Euro döviz kurundaki büyük dalgalanmalardan bahsetmiş ve bu dalgalanmaların kısa dönem içerisinde finansal şoklar yaratarak tasarruf sahiplerinin yatırım ve harcama kararlarının etkileyerek kararlarını tekrar gözden geçirmesine yol açtığı olumsuzluğunu dile getirmiştir. Sonuç itibariyle BK finansal hizmet sektörünün de bunlardan payını alarak tüm olumsuzlukların birleşmesiyle ilerleyen süreçte GSYH'nin küçülmesine yol açabileceği aşikârdır.

Göç sorunları ve Brexit sonrası bütünleşmeyi inceleyen Yıldız (2021), Brexit'in 1994'ten itibaren etkin şekilde ilerleyen işgücü ve ortak Pazar anlayışının AB ve BK vatandaşlarının durumunu derinden etkileyeceği sonucuna varmıştır. Ortak Pazar ile serbest dolaşım hakkı kapsamında Brexit ile AB ülkelerinde çalışan yaklaşık bir milyon İngiliz vatandaşını, BK'de ise çalışan 3,5 milyon AB vatandaşının hem AB hem de BK ekonomisine kazançlarının yadsınamaz olduğunu belirtmiştir. 31 Aralık 2020 tarihi itibariyle serbest dolaşımın sona ermesiyle iki tarafın da gıda, sağlık, ekonomik, kültürel problemlerle karşılaşacağı işgücü arz talebinde de sıkıntılarının yaşanacağı sonucuna ulaşmaktadır. Günümüzde ise ulaşılan bu sonuçların reel olarak da ortaya konulabilmesi

mümkündür. Eylül 2021 yılı itibariyle BK’de tedarik zinciri çökmüş ve hükümet tarafından nakliye yapabilecek tır şoförü bulanamadığı dile getirilmiştir. Tedarik zincirinin çökmesiyle birlikte zincir marketlerin rafları boş kalmış ve tüm bu durum BK halkı tarafından tepkilere neden olmuştur.

Brexit sonrasına değil de öncesinde Brexit’e nasıl sürüklenildiği noktasında önemli yerlere vurgu yapan Balkır (2021), Avrupa Merkez Bankası’nın Euro işlemlerinin Londra finans merkezinde kullanılmasından çok kendi tarafına çekme çalışmalarını dile getirmiştir. Avrupa Merkez Bankası’nın bankacılık sektöründeki denetleme çalışmalarının her geçen süreçte daha fazla arttırmasını belirtmiştir. Bu denetimler ise Londra finans merkezi ve BK menşeli büyük bankaların karşı koymaya çalıştığı başatlarıdır. AB’nin dayatmak istediği finansal sektördeki danışmanlık yaptırımları, muhasebesel ve hukuksal kısıtlamalar türev araç piyasalarının merkezi konumundaki Londra finans merkezinin cazibesini kaybetmek istemediği diğer bir olgudur.

Nas (2021), BK’nin Brexit sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliği ilişkilerinde kendi kendine çeliştiğini ifade etmiştir. BK Türkiye’nin AB giriş müzakerelerinde Türkiye’yi retorik düzeyde desteklediğini ifade ederken Brexit sürecinde ise durum tersine dönmüş ve Türkiye’nin AB’ye girme girişimleri BK açısından AB’den ayrılması için seçim kampanyasına dönüşmektedir.

BK’nin Avrupa Birliği’nden ayrılmasını hukuki boyutuyla inceleyen Göçmen (2021), Avrupa Birliği Anayasası (ABA) Madde 50’ye göre çekilme kararını ülkelerin kendi anayasal gerekliliklerine uygun olarak alabildiğini, herhangi bir sorun oluşturmadığını ifade etmiştir. İlerleyen zamanlarda uygulamada tümüyle üye devlete ait bir alanmış gibi gözüke de ileride Avrupa Birliği Adalet Divanına gelecek ayırım düşüncelerinde AB hukukuna tabi bir alan olarak düşünülerek makul süre koşuluna tabi tutulabilecektir. Brexit süreci AB’den ayrılığın ilk olma özelliği taşımasıyla birlikte ilerleyen süreçlerde ayrılmayı düşünen ülkeler için hukuki referans özelliği taşımaktadır.

AB-İngiltere ticari ilişkilerini AB'nin aynı ürünlerde diğer ortak ülkelerle aynı anda yaptığı ticaretle karşılaştırarak Brexit'in etkisini tahmin eden Kren & Lawless (2022), BK’nin AB dışından olan ithalatının Brexit süreci sonrasında arttığını tespit etmişlerdir. Birleşik Krallık'ın dünyanın geri kalanına yönelik nispeten yavaş ihracat artışı ve daha hızlı ithalat artışının, değişen tedarik zincirleri yoluyla birlikte Brexit etkisine bağlı olduğu görülmektedir.

Brexit'in dünyanın geri kalanıyla olan ticaretine kıyasla BK'nin AB ile olan ticareti üzerindeki etkisini inceleyen Freeman et al. (2022), BK'nin 2016'da Brexit sürecini başlattıktan sonraki dönemde BK'nin AB'den yaptığı ithalatta ani ve kalıcı olarak yaklaşık %25'lik bir düşüşe yol açtığını tespit etmişlerdir. Buna karşılık, BK'nin AB'ye ihracatında daha küçük ve geçici bir düşüş olduğu görülmüş olup, ihracat marjında büyük ve sürekli bir düşüş gözlemlenmiştir.

Brexit'in AB-İngiltere ticaretini ve geri kalan 27 AB üyesi arasındaki ticareti nasıl etkilediğini araştıran Buigut & Kapar (2023), Brexit referandumu aşamasının BK-AB ticaretini yaklaşık %10,5, geçiş aşamasının ise yaklaşık %15 oranında olumsuz etkilediğini tespit etmiştir. Her iki durumda da, özellikle geçiş aşamasında, BK'nin AB'den yaptığı ithalat üzerindeki etkinin, Birleşik Krallık'ın AB'ye yaptığı ticaret daha fazla olduğu belirtilmiştir.

Gerçekleştirilen literatür taraması neticesinde, Brexit sürecinin BK'nin ekonomik göstergeleri üzerindeki muhtemel ve gerçekleşen etkileri kapsamında birçok çalışmanın ortaya koyulduğu görülmüştür. Gerçekleştirilen çalışmalarda Brexit sürecinin BK'nin çeşitli ekonomik göstergeleri üzerindeki etkilerine değinilmekle birlikte, uluslararası ticaretinde ortaya çıkabilecek ya da oluşan etkilerine değinen çalışmaya pek rastlanılmamıştır. Bu çalışma ile literatürde yer alan çalışmalardan farklı olarak BK'nin uluslararası ticaretinin Brexit süreciyle birlikte ne yönde etkilendiği ekonometrik olarak analiz edilecek ve literatüre özgün katkı sağlanmaya çalışılacaktır.

4. EKONOMETRİK ANALİZ

Araştırmanın bu kısmında Brexit süreci doğrultusunda BK'nin uluslararası ticaretinin ne yönde etkilendiği oluşturulan araştırma modelleri kapsamında zaman serisi analizleri vasıtasıyla analiz edilmiştir. Bu doğrultuda analizlerde, BK'nin 2012-2022 yılları arasındaki çeyreklik verileri kullanılmıştır. Analizlerde başvurulan modellerde BK'nin toplam uluslararası ticareti, ihracatı ve ithalatı bağımlı değişken olarak analizlere dahil edilmiştir. Bağımsız değişkenler olarak BK'nin gayrisafi yurtiçi hasılası, brüt sabit sermaye yatırımları, döviz kuru ve Brexit kukla değişkeni modele dahil edilmiştir.

BK'nin toplam uluslararası ticareti, ihracatı, ithalatı, gayrisafi yurtiçi hasılası, brüt sermaye yatırımları ve Sterlin/Amerikan Doları döviz kuru değişkenlerine ilişik veriler OECD veritabanından elde edilmiştir. Brexit sürecine ilişkin kukla değişken ise, 2012'nin ilk çeyreğinden 2020 yılının ilk çeyreğine kadar olan kısım "0", Brexit'in gerçekleştiği

2020'nin ilk çeyreğinden 2022 yılının üçüncü çeyreğine kadar "1" değerini alarak oluşturulmuştur.

Çalışmada yer alan değişkenlere ait detaylı bilgiler aşağıdaki gibidir:

$\ln(\text{ticaret})$: Birleşik Krallık'ın toplam uluslararası ticaret hacmi (\$)

$\ln(\text{ihracat})$: Birleşik Krallık'ın ihracat hacmi (\$)

$\ln(\text{ithalat})$: Birleşik Krallık'ın ithalat hacmi (\$)

$\ln(\text{gsyih})$: Birleşik Krallık'ın gayrisafi yurtiçi hasılası (\$)

$\ln(\text{ssy})$: Birleşik Krallık'ın brüt sabit sermaye yatırımları (\$)

$\ln(\text{döviz})$: Sterlin/ABD Dolar kuru

brexit : Birleşik Krallık'ın Brexit süreci

Verilen bilgiler doğrultusunda Brexit sürecinin BK'nin uluslararası ticareti üzerindeki etkilerini analiz etmek için oluşturulan modeller aşağıda bulunmaktadır (1,2,3):

$$\ln(\text{ticaret})_t = \beta_0 + \beta_1 \ln(\text{gsyih})_t + \beta_2 \ln(\text{ssy})_t + \beta_3 \ln(\text{döviz})_t + \beta_4 \text{brexit}_t + \varepsilon \quad (1)$$

208

$$\ln(\text{ihracat})_t = \beta_0 + \beta_1 \ln(\text{gsyih})_t + \beta_2 \ln(\text{ssy})_t + \beta_3 \ln(\text{döviz})_t + \beta_4 \text{brexit}_t + \varepsilon \quad (2)$$

$$\ln(\text{ithalat})_t = \beta_0 + \beta_1 \ln(\text{gsyih})_t + \beta_2 \ln(\text{ssy})_t + \beta_3 \ln(\text{döviz})_t + \beta_4 \text{brexit}_t + \varepsilon \quad (3)$$

Modelde bulunan β katsayısı, gayri safi yurt içi hasıla, brüt sabit sermaye yatırımları, döviz kuru ve Brexit kararının katsayılarını ifade etmekte olup, t zaman kavramını temsil etmektedir.

4.1. Analiz Bulguları

Araştırma doğrultusunda verilerin analiz edilebilmesi için seviyelerinde veya birinci fark seviyelerinde durağan olmaları gerekmektedir. Zaman serileri analizlerinde serilerin birim köklü olmaları, diğer bir deyişle durağan olmamaları ülkelerin ekonomik yapılarından kaynaklanan yapısal kırılmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Meydana gelen bu yapısal kırılmalar, analiz edilen serilerin ortalamalarına, trendlerine veya her ikisine de etki edebilmekte ve bu durum analiz sonuçlarını saptırabilmektedir. Bu kapsamda, analizlerde yapısal kırılmaları dikkate alan birim kök testlerinin dikkate alınması önem arz etmektedir.

Ülke ekonomilerinde ortaya çıkan ekonomik şok ve yapısal kırılmaları dikkate almayan birim kök testlerinin uygulanması sonucunda elde edilen bulgularda sapmalar oluşabilmektedir. Bu kapsamda Büyük Britanya ekonomisinin 2012-2022 yılları arasındaki dönemi değerlendirildiğinde, özellikle Avrupa Birliği'nden ayrılış süreci dikkate alındığında yapısal kırılma ihtimalinin yüksek olması nedeniyle analizlerde serilerdeki kırılmaları içsel olarak tahminleyen Zivot-Andrews (1992) birim kök testine başvurulmuştur. Zivot-Andrews (1992) birim kök testinde model A sadece sabitteki, model B sadece trenddeki ve model C hem sabit hem de trenddeki kırılmayı test etmektedir. Zivot-Andrews (1992)'in birim kök analizi için oluşturmuş olduğu modeller aşağıda yer almaktadır (4,5,6):

$$\text{Model A} \Rightarrow \Delta Y_t = \beta_0 + \beta_1 t + \delta Y_{t-1} + \theta DU_t + \sum_{i=1}^m \alpha_i \Delta Y_{t-i} + \varepsilon_t \quad (4)$$

$$\text{Model B} \Rightarrow \Delta Y_t = \beta_0 + \beta_1 t + \delta Y_{t-1} + \gamma DT_t + \sum_{i=1}^m \alpha_i \Delta Y_{t-i} + \varepsilon_t \quad (5)$$

$$\text{Model C} \Rightarrow \Delta Y_t = \beta_0 + \beta_1 t + \delta Y_{t-1} + \theta DU_t + \gamma DT_t + \sum_{i=1}^m \alpha_i \Delta Y_{t-i} + \varepsilon_t \quad (6)$$

Tablo 11. Zivot - Andrews Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testi Sonuçları

Değişken	Z&A (Düzy)			Z&A (1. Fark)			Model
	Kırılma Tarihi	k	Test İstatistiği	Kırılma Tarihi	k	Test İstatistiği	
<i>ln(ticaret)</i>	2020Q2	0	-4.948	2020Q2	1	-10.944	A
	2021Q2	0	-4.277	2020Q3	1	-7.398	B
	2020Q2	0	-5.342	2020Q2	1	-9.895	C
<i>ln(ihracat)</i>	2015Q4	8	-4.678	2020Q2	0	-9.604	A
	2020Q4	0	-4.639	2020Q3	0	-7.654	B
	2016Q1	9	-5.526	2020Q2	0	-8.856	C
<i>ln(ithalat)</i>	2020Q2	0	-5.547	2021Q3	1	-7.665	A
	2021Q3	0	-5.177	2020Q3	1	-7.655	B
	2020Q1	1	-6.136	2020Q4	0	-8.245	C
<i>ln(gsyih)</i>	2020Q1	8	-6.058	2020Q1	6	-13.202	A
	2019Q4	6	-5.946	2019Q4	6	-5.946	B
	2019Q4	0	-7.041	2019Q4	0	-7.041	C
<i>ln(ssy)</i>	2020Q2	0	-4.735	2020Q2	1	-8.149	A
	2021Q4	7	-4.608	2020Q2	0	-7.368	B
	2020Q1	8	-5.771	2020Q2	0	-11.816	C
<i>ln(döviz)</i>	2016Q3	1	-5.283	2014Q4	0	-8.001	A
	2016Q2	0	-4.811	2013Q4	0	-7.721	B
	2016Q4	0	-5.203	2015Q2	0	-7.921	C
Kritik Değerler	Model A => %1: -4.9491 ; %5: -4.4436 ; %10: -4.1936 Model B => %1: -5.0674 ; %5: -4.5248 ; %10: -4.2611 Model C => %1: -5.7191 ; %5: -5.1757 ; %10: -4.8939						

Tablo 11’de değişkenlerin bir yapısal kırılma altında durağanlığını test eden Zivot & Andrews (1992) birim kök testinin sonuçları yer almaktadır (Zivot & Andrews, 1992). Test sonuçlarına göre, toplam ticaret, ihracat, ithalat, gayrisafi yurtiçi hasıla, sabit sermaye yatırımları ve döviz kuru değişkenlerinin bir yapısal kırılma altında hem düzeylerinde hem de birinci farklarında durağan oldukları tespit edilmiştir.

Gerçekleştirilen test sonucundaki yapısal kırılma tarihleri değerlendirildiğinde, BK’nin toplam ticaret hacminde 2020 yılının ikinci ve üçüncü çeyreği ile 2021 yılının ikinci çeyreklerinde yapısal kırılmaların olduğu görülmektedir. Bu durum, 2020 yılının ilk çeyreğinde gerçekleşen Brexit sürecinin BK’nin toplam uluslararası ticaretinde yapısal değişim ve kırılmalar oluşturduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, BK’nin ithalatında 2020 yılının tüm çeyrekleri ile 2021 yılının üçüncü çeyreğinde yapısal kırılmaların gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Ortaya çıkan bu kırılmalar, Brexit ile BK’nin AB’den ayrılışı ve ortak gümrük tarifesiinden çıkışı sonucunda ithalatında yapısal değişimlerin olduğunu göstermektedir. Ayrıca, BK’nin ihracatında, gayrisafi yurtiçi hasılasında ve brüt sabit sermaye yatırımlarında 2020 ve 2021 yıllarında ortaya çıkan yapısal kırılmalar Brexit sürecinin ihracatta da birtakım değişimler oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 12. Model Çıktıları

Bağımlı Değişken \ Bağımsız Değişken	$\ln(\text{ticaret})$	$\ln(\text{ihracat})$	$\ln(\text{ithalat})$
$\ln(\text{gsyih})$	1.669***	1.439**	1.797***
$\ln(\text{ssy})$	-0.255	-0.254	-0.231
$\ln(\text{döviz})$	0.823***	0.954***	0.716***
<i>brexit</i>	0.044*	-0.009	0.077**
<i>Sabit</i>	-15.285***	-9.641418	-20.071**
Model İstatistikleri	R ² = 0.64	R ² = 0.51	R ² = 0.57
	Düz. R ² = 0.61	Düz. R ² = 0.45	Düz. R ² = 0.52
	F-İst. = 16.114***	F-İst. = 9.264***	F-İst. = 11.726***

Not: ***, ** ve * sırası ile %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Tüm değişkenlerin tek yapısal kırılma altında birim köklü olmadığı, başka bir ifade ile durağan olduklarının tespit edilmesinin ardından, araştırma modeli En Küçük Kareler (EKK) tahmin tekniği vasıtasıyla test edilmiş ve sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir. Bu

doğrultuda BK'nin toplam ticaret hacminin bağımlı değişken olduğu modelde, BK'nin gayrisafi yurtiçi hasılasındaki %1'lik artışın toplam ticaret hacmini %1.67 düzeyinde arttırdığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, döviz kurundaki %1'lik yükselmenin toplam ticaret hacmini %0.82 düzeyinde arttırdığı görülmüştür. Araştırma değişkeni olan Brexit sürecinin yaşaması ise BK'nin toplam ticaretini %0.04 arttırdığı gözlemlenmiştir.

BK'nin ihracatının bağımlı değişken olduğu ikinci modelde ise, BK'nin gayrisafi yurtiçi hasılasındaki %1'lik artışın ihracatını %1.44 düzeyinde arttırdığı ortaya koyulmuştur. Döviz kurundaki %1'lik yükselmenin ihracatı %0.95 düzeyinde yükselttiği tespit edilmiştir. Bununla beraber, araştırma değişkeni olan Brexit sürecinin gerçekleşmesinin BK'nin ihracatı üzerinde incelenen dönem kapsamında istatistiki olarak anlamlı herhangi bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür.

Araştırma modellerinden BK'nin ithalatının bağımlı değişken olduğu üçüncü modelde, BK'nin gayrisafi yurtiçi hasılasındaki %1'lik artışın ithalatını %1.8 düzeyinde arttırdığı tespit edilmiştir. Döviz kurundaki %1'lik artışın ise ithalatı %0.72 düzeyinde arttırdığı gözlemlenmiştir. Çalışmanın araştırma değişkeni olan Brexit sürecinin yaşanması BK'nin ithalatında %0.08'lik bir artış sağladığı tespit edilmiştir. Ayrıca tüm modellerde sabit sermaye yatırımlarının BK'nin uluslararası ticareti üzerinde istatistiki olarak anlamlı herhangi bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bugüne kadarki çalışmalarda 2021 yılına kadar olan süreçler ele alınırken bu çalışmada Brexit süreci ve sonuçları ile Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki uluslararası ticaret verileri karşılaştırmalı olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Mevcut araştırmaların hemen hemen çoğu 2020 yılının sonuna kadar oluşabilecek Avrupa Birliğinden yumuşak-sert ve benzeri türev senaryolar türetilerek üretilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma ile BK'nin bu beş yılın sonunda hem ticari hem de hukuksal boyut anlamıyla somut adımlar atmasıyla gerçeğe dönüşen senaryoların sonuçları ampirik analizler ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2016 yılı 26 Haziran'dan başlayıp referandum sonrası geçen 3,5 yıl sonrası Avrupa Parlamentosunun onayıyla 30 Ocak 2020 yılında BK resmi olarak AB'den ayrılmış ve 30 Aralık 2020 yılsonuna kadar geçiş dönemi başlamıştır. Bu döneme kadar literatür araştırmasında en çok rastlanan dört senaryo irdelenmiş ve BK güncel olarak Kanada Benzeri Serbest Ticaret Anlaşması (STA) modeline benzer ticaret anlaşmasıyla istediği

konularda taviz vermeyerek anlaşmayı sağlamıştır. Büyük sorun hale gelen balıkçılık sınır sularının kontrolünü geri almış, AB ile sıfır kotalı, sıfır tarifeli anlaşma yapmıştır. Böylece kırmızıçizgilerinden taviz vermeyerek Avrupa Adalet Divanı'nın bir rolünün yer almadığı, AB kurallarına bağlı olmayan, puana dayalı göçmenlik sistemi sağlayarak her göçmenin girmesinin sağlanmadığı, egemenlik haklarının tamamen kendisinin kullandığı haklara ulaşmıştır. Serbest ticaret anlaşması müzakereleri yürürlüğe girmesine beş gün kala 24 Aralık 2020'de son bulmuş sözleşme içerikleri 26 Aralıkta yayımlanmıştır. 1 Ocak 2021 yılı itibariyle yürürlüğe girecek sözleşme içeriklerinin çok uzun ve kapsamlı olması ve kalan süreninde az olması sebebiyle firmaların sözleşme hükümlerini anlamlandırıp ona uyum sağlamasına fırsat kalmadığı için ilk ay dış ticaret verileri AB ticaretinde ihracat oranı %40,7 azalmakta, ithalat oranı ise %28,8 azalış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında Brexit süreci doğrultusunda BK'nin uluslararası ticaretinin nasıl etkilendiği oluşturulan araştırma modelleri kapsamında gerçekleştirilen ekonometrik analizler ile test edilmiştir. Brexit ile BK-AB ülkeleri arasında dış ticaretinin fazlasıyla etkileneceği düşünüldüğünden yapısal kırılma ihtimalinin yüksek olması sebebiyle analizlerde serilerdeki kırılmaları içsel olarak tahminleyen Zivot-Andrews birim kök testine başvurulmuştur. Test sonuçlarına göre, toplam ticaret, ihracat, ithalat, gayrisafi yurtiçi hâsıla, sabit sermaye yatırımları ve döviz kuru değişkenlerinin bir yapısal kırılma altında hem düzeylerinde hem de birinci farklarında durağan oldukları tespit edilmiştir. BK'nin toplam ticaret hacmi ve ithalatında Brexit sürecinin gerçekleştiği 2020-2021 yıllarında yapısal değişim ve kırılmalar oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. BK'nin ihracatında ise Brexit oylamasının yapıldığı 2016 yılı ve sürecin sonuçlandığı 2020 yılında yapısal kırılmaların gerçekleştiği gözlemlenmiştir.

Tüm değişkenlerin durağan olduklarının tespit edilmesinin ardından, araştırma modeli En Küçük Kareler (EKK) tahmin tekniği vasıtasıyla test edilmiş, BK'nin toplam ticaret hacminin bağımlı değişken olduğu modelde BK'nin gayrisafi yurtiçi hasılasındaki %1'lik artışın toplam ticaret hacmini %1,67 düzeyinde yükselttiği tespit edilmiştir. Bununla beraber, döviz kurundaki %1'lik artışın toplam ticaret hacmini %0.82 düzeyinde yükselttiği ortaya koyulmuştur. Araştırma değişkeni olan Brexit sürecinin BK'nin toplam ticaretini %0.04 yükselttiği görülmüştür.

BK'nin ihracatının bağımlı değişken olduğu ikinci modelde, BK'nin gayrisafi yurtiçi hasılasındaki %1'lik yükselmenin ihracatını %1.44 düzeyinde yükselttiği

gözlemlenmiştir. Döviz kurundaki %1'lik artışın ihracatı %0.95 düzeyinde arttırdığı ortaya koyulmuştur. Bununla birlikte, araştırma değişkeni olan Brexit sürecinin BK'nin ihracatı üzerinde incelenen dönem içerisinde istatistiki olarak anlamlı herhangi bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma modellerinden BK'nin ithalatının bağımlı değişken olduğu üçüncü modelde ise, BK'nin gayrisafi yurtiçi hasılasındaki %1'lik yükselmenin ithalatını %1.8 düzeyinde yükselttiği görülmüştür. Döviz kurundaki %1'lik yükselmenin ise ithalatı %0.72 düzeyinde yükselttiği ortaya koyulmuştur. Çalışmanın araştırma değişkeni olan Brexit sürecinin BK'nin ithalatında %0.08'lik bir artış sağladığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, tüm modellerde sabit sermaye yatırımlarının BK'nin uluslararası ticareti üzerinde istatistiki olarak anlamlı herhangi bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, BK'nin AB üyeliği doğrultusunda ortak gümrük tarifesi uygulamasının uluslararası ticaretini kısıtladığı ve Brexit süreci sonrasında kendi gümrük tarifelerini ekonomik çıkarları doğrultusunda belirlemesi dolayısıyla özellikle ithalatında bir artış gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu durum, "üzerinde güneş batmayan imparatorluk" deyimini ile anılan BK'nin Brexit süreci sonrasında eski ticari ilişkilerini canlandırdığını, özellikle eski sömürge toplumlarından ithalatın önünün açıldığını ve böylelikle üretimin arttırıldığını ortaya koymaktadır. İlerleyen dönemlerde de Brexit sürecinin bir sonucu olarak ihracat hacmini inceleyen çalışmaların geliştirilmesi de önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Alıbaylı, S. (2019). İngiltere-Avrupa Birliği ilişkileri: Brexit (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Aras, İ. & Günar, A. (2018). "Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden Ayrılma Referandumu: Brexit Süreci ve Sonuçları". Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 6(2), 99-110.
- Ata, M. (2019). "Brexit" Sürecinin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik Politikasına Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atay, E. (2019). Brexit Örneğinde Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağın Popülist Söylemleri (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Atmaca, H. (2021). Brexit Ve Büyük Britanya Üzerinde İktisadi Etkileri (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balkır, C. (2021). "Brexit Ekonomik Çözüm veya Yeniden Dirilişin İlk Adımı". Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 20(Özel Sayı: Brexit), 209-243.
- Buigut, S. & Kapar, B. (2023). "How Did Brexit Impact EU Trade? Evidence From Real Data". The World Economy, 46, 1566-1581.
- Çolak, M. & Bozkaya, Ö. (2019). "Birleşik Krallık'taki Göç Karşıtı Söylemlerin Brexit Sürecine Etkisi". Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 75, 185-209.
- Erdem, M. S. & Yalçın, E. (2019). "Brexit Sürecindeki Bazı Olayların S&P500 ve AB Üyesi Ülke Borsa Endekslerine ve Döviz Kurlarına Etkisi: Olay Çalışması". Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(3), 346-356.
- Freeman, R., Manova, K., Prayer, T. & Sampson, T. (2022). "UK Trade in the Wake of Brexit". Centre for Economic Performance Discussion Paper, ISSN 2042-2695.
- Garcia, M. J. (2023). "Post-Brexit Trade Policy in the UK: Placebo Policymaking?". Journal of European Public Policy, 1-25. DOI: 10.1080/13501763.2023.2235380.
- Göçmen, İ. (2021). "Hukuki ve Uygulamadaki Boyutuyla Avrupa Birliği'nden Çekilme". Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 20(Özel Sayı: Brexit), 1-33.
- Gürsoy, Y. (2019). "Türkiye-Birleşik Krallık-AB İlişkilerinde Siyasi ve Ekonomik Riskler ve Fırsatlar". Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), 1-60.
- Karaca, T. (2019). Lizbon Antlaşması'yla Tanınan Ayrılma Hakkı Çerçevesinde Brexit Süreci, Brexit'in BK ve AB Üzerinde Muhtemel Etkileri (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakoç, M. (2019). Brexit'in Birleşik Krallık'a Olası Ekonomik ve Siyasi Etkileri (Yüksek Lisans Tezi). Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Karakuş, M. (2019). Brexit Sürecinin Türkiye'de Bürokratik ve Siyasal Düzlemde Algılanışı (Yüksek lisans tezi), Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Kılıcı, E. N. (2018). "Brexit; BK ve Euro-Bölgesi Açısından Sonuçlarının Değerlendirilmesi". Sakarya İktisat Dergisi, 7(1), 1-26.
- Konuralp, E. & Adaş, S. (2018). "Ya Brexit Sonrası? BK'nin AB'den Kopuş Dönemeci ve Alternatifleri". Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 518-540.
- Kren, J. & Lawless, M. (2022). "How has Brexit changed EU-UK trade flows?". ESRI Working Paper No. 735.
- Kutlay, M. (2017). "'Brexit' Sonrası İngiltere ve AB Bütünleşmesinin Geleceği". Özgürlük Araştırmaları Derneği Liberal Perspektif Analiz, 1-25.
- Kutlu, E. (2019). Avrupa Birliği Bütünleşme Sürecinde Birleşik Krallık: Brexit Üzerine Referandum Sonrası Derinleşme ve Genişleme Politikalarının Geleceği (Yayımlanmamış Doktora tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Küçükbakırcı, Ç. (2019). Brexit Sürecinde AB ve İngiltere Bankacılık Sektörünün Karşılaştırmalı Analizi (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

- Mercan, S. (2017). "Avrupa Bütünleşmesinin 'Brexit' Ardındaki Geleceği". EURO Politika, 35-47.
- Nas, Ç. (2021). "Brexit ve Türkiye-AB ve Türkiye-BK İlişkilerinde Etkileri". Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 20(Özel Sayı: Brexit), 325-350.
- Özdemir, E. (2020). Brexit'in Birleşik Krallık, NATO, AB Güvenlik ve Savunma Politikalarına Etkileri (Yüksek Lisans Tezi). Milli Savunma Üniversitesi, Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, İstanbul.
- Soypak, S. (2020). Brexit'in Avrupa Birliğinin Kurumsal Yapısında Meydana Getireceği Değişiklikler (Yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- TRADEMAP, <https://www.trademap.org/Index.aspx>, erişim tarihi 15.12.2021.
- Türko, E. S. & Gökçenoğlu, S. (2020). "Avrupa Birliği Tarihinde Bir Geri Adım Brexit". Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(1), 573-589.
- Yıldız, A. (2021). "Brexit, Göç ve Avrupa Bütünleşme Süreci". Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 20(Özel Sayı: Brexit), 60-94.
- Zengin, C. (2016). "Brexit: Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'ndeki Geleceği mi?". Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM), No: 1308.
- Zivot, E. & Andrews, D.W.K. (1992). "Further Evidence on the Great Crash, the Oil Price Shock, and the Unit Root Hypothesis". Journal of Business & Economic Statistics, 10(3), 251-270.